

INHOUDSOPGAVE

volume XXXVIII, winter 2018, No.92

- 2 Van de redactie
- 3 Dickens' fictional doctors- Bumbling fools, negligent crooks or respected professionals?
Ernst van der Wall
- 38 Ravens
Ton Dorrestein
- 42 Langs of over het randje?- Negentiende eeuwse schrijvers en hun buitenenchtelijke nageslacht
Kees Klok
- 51 Lady Dedlock, The lady and the House
Christine Willemsen
- 61 The Signalman
'A Christmas Carol' vertaald
Ton Dorrestein
The only Dickensian in the Isle of Man
Thijs Waaifoort
Gems and Jewels
J.C. van Kessel
- 64 Blottonites and Wellerism
- 67 Household Words
Verslag van de 254e vergadering van de Haarlem Branch van The Dickens Fellowship op 16 december 2017
Pieter de Groot
Verslag van de 255e vergadering van de Haarlem Branch van The Dickens Fellowship op 10 maart 2018
Pieter de Groot
Verslag van de 256e vergadering van de Haarlem Branch van The Dickens Fellowship op 9 juni 2018
Pieter de Groot
Immortal Memory, uitgesproken op 16 december 2017
Klaas Drenth
Verslag van de 257e vergadering van de Haarlem Branch van The Dickens Fellowship op 15 september 2018
Pieter de Groot
- 85 Over de auteurs

VAN DE REDACTIE

*V*an alle beroepen ter wereld is die van tijdschriftredacteur wel de minst aantrekkelijke – die van beul in vroeger tijden en bankier in moderne tijden daargelaten. Per definitie strijken de auteurs van de artikelen met de eer en blijft het werk van de bureauredactie vrijwel onzichtbaar. Hoeveel uur er in is gaan zitten om auteurs in beweging te krijgen, hoeveel oneffenheden in de tekst gladgestreken moesten worden, het blijft allemaal onder de radar van de lezer.

En dan de tijdsdwang. Een tijdschrift moet nu eenmaal met een zekere regelmaat verschijnen, anders kun je dat ‘tijd’ wel weglaten. Het zou veel makkelijker zijn als een tijdschrift mocht uitkomen als het uitkwam. Dreigend kopijgebrek en ongelijke kwaliteit van het aangeboden of aangeboorde bezorgen menig redacteur hoofdpijn, waarvan hij of zij zich slechts door overmatig alcoholgebruik weet te bevrijden.

Wat drijft de redacteur om toch vol te houden, zult u zich afvragen. Plichtsbefes? Dat is wel heel ouderwets gedacht. ‘La joie de se voir imprimé’ in het colofon? Zeker, dat speelt een bescheiden rol.

Nee, het is het redactiediner dat de redacteurs overeind houdt. U, lezer, mag daar niet aan deelnemen en er wordt nimmer verslag van gedaan. Er wordt dan vrijelijk kritiek geleverd en dus veel gelachen. En het levert soms, niet altijd, vruchtbare ideeën op. In de jongste vergadering was het raak en de vrucht daarvan hebt u nu in handen.

Het is een themanummer geworden en wel een in horizontale vorm gegoten. Normaal is de verticale vorm voor een themanummer, dat wil zeggen alle artikelen worden in één keer gebundeld gepresenteerd. Nadeel voor de redactie is dan dat bij het volgende nummer alle problemen van kopijgebrek zich weer in volle omvang aandienen. Door het thema horizontaal te presenteren verlengt men het themanummer als het ware. En doorslaggevend: Dickens is ons voorgegaan door zijn romans in afleveringen te publiceren.

Het thema, waar de keus op is gevallen, is ‘Dickens en dokters’. Ernst van der Wall, zelf eertijds praktizerend, verricht de aftrap en heeft toegezegd de gehele wedstrijd uit te spelen. Maar de lezer wordt meer geboden. Naast de vaste rubrieken zijn er velerlei interessante bijdragen, soms al eerder op de bijeenkomsten gepresenteerd, maar het zeker waard om nog eens rustig te savoueren.

DICKENS' FICTIONAL DOCTORS — *Bumbling fools, negligent crooks or a respected profession?*

Ernst van der Wall

Introduction

The novels of Charles Dickens have led to many publications on health, medicine and disease. The novelist's concern with public health, sanitation, social conditions, mental institutions, and children's hospitals is very well-known. Moreover, Dickens adhered to less orthodox branches of medicine such as mesmerism, phrenology, hydrotherapy, and galvanism. Interestingly, *PubMed*, the most important world-wide biomedical database, lists several hundreds of papers dealing with the accurate description of many medical disorders based on Dickens's novels, in several cases for the first time flamboyantly and accurately reported by the novelist himself. For example, the Pickwick(ian) syndrome by itself yields more than 100 articles in *PubMed*.

Marginal notice to the subject by his biographers

Compared to his real-life physicians, less attention has been paid to Dickens's fictional medical practitioners, although he gave various medical practitioners a prominent position in the majority of his novels. In Dickens's major biographies¹ his fictional doctors get only marginal notice (1-8). One of the few exceptions is Dr. Harold Skimpole (*Bleak House*, 1853), mainly because the malicious Skimpole was – rather surprising to Dickens's contemporaries – modeled after the English poet and founder of the weekly journal *The Examiner* (1808-1886) Leigh Hunt (1784-1859), a friend of Dickens.

This also pertains to the work of the renowned Dickens's scholar Paul Schlicke², who just spends a few lines to the doctors that Dickens depicted in his novels: only Dr. Wosky (*Sketches by Boz*, 1836), Dr. Allan Woodcourt (*Bleak House*, 1853), and Physician (*Little Dorrit*, 1857) are shortly mentioned (9). In most of Dickens's voluminous biographies more importance is given to the physicians that Dickens encountered during his life and/or consulted during his illnesses than to his fictional doctors. The same holds true for the attention of his biographers to the malevolent nurses Sairey Gamp and

1 John Forster 1872-1874; Georgy Dolby, 1885; Christopher Hibbert 1967; Edgar Johnson, 1986; Fred Kaplan, 1988; Peter Ackroyd, 1990; Michael Slater, 2009; Claire Tomalin, 2001.

2. Dr. Paul Schlicke. Honorary Professorial Research Fellow in English Literature. Senior Lecturer in English at the University of Aberdeen since 1989. Past-President of the international Dickens Fellowship (2003-2005). Editor of the very profound and informative 2012 Anniversary Edition of *The Oxford Companion to Charles Dickens*.

Betsey Prig in *Martin Chuzzlewit* (1844), who are not so much described as immoral individual characters, but mainly presented as living testimonies for the grossly inadequate nursery care and deficient hospital management in Dickens's era.

Divergent views on Dickens' fictional doctors?

Over the past 100 years quite a number of scholars have paid dedicated attention to the fictitious doctors in Dickens's work (10-17). Although all these works are extremely informative and worth reading, there are in my opinion two works that are pre-eminently representative for this theme. The first work, entitled *Dickens's Doctors*, was published in 1979 authored by David Waldron Smithers.³ This elegant monograph is devoted to almost any fictional doctor in Dickens's novels amounting to over 70 doctors of whom 50 by name (18). In 2005, Mrs. Joanne Eysell⁴, published a comprehensive PhD thesis entitled '*A Medical Companion to Dickens's Fiction*' (19). In the first chapter of her PhD-thesis, Eysell meticulously depicts the medical practitioners imagined by Dickens. As one shall notice in the forthcoming pages, I will gratefully make use of the works of Smithers and Eysell when addressing Dickens's fictional doctors.

Based on *PubMed*, only a handful of medical scientific papers specifically address Dickens's fictional doctors (20-27). His doctors represent a very mixed lot varying from malicious, wicked types to benevolent, attentive medical practitioners, with the hilarious, comic ones in the middle of the spectrum. Already in 1898, John Cotton Dana⁵ reported on Dickens's doctors: "*Out of these twenty-seven medical men, not one is characterized especially as having ability, as being a person of good sound sense; not one would seem to indicate by anything he is allowed to say in the pages in which he lives, that he is a man of brains*"(20).

In 1912, Robert Green⁶ wrote about Dickens's doctors: "*they are not all a credit to the profession, but neither are all its members today. Dickens has created more doctors than any other great writer of fiction, and it is pleasant to think that he included our profession in the wealth and profusion of his*

3. Sir David Waldron Smithers (1908-1995), Professor of Radiotherapy in London. After his retirement as radiologist in 1974, Smithers began a new career as an author writing on a number of subjects mainly with a literary flavour, including Jane Austen and Charles Dickens.

4. Mrs. Joanne Eysell, PhD in English Literature at the Open University in England.

5. John Cotton Dana (1865-1929), in his time director of the American Library and Museum in Newark, New Jersey, USA.

6. Robert Green, AB, MD, Boston, USA. Author of *Dickens's Doctors*. *Bull Med Libr Assoc*. 1913 Apr; 2(4): 37-41.

genius”(21). John Emile Cosnet⁷ reported in 1992; “*From his characterisations it seems that Dickens had respect and admiration for most doctors*”, although some of them showed “*features of avarice and hypocrisy*”(27). Eysell found - to her surprise - “that most of the doctors are not actually professionally important to his novels” (19). In 2012, Wendy Moore⁸ was by far the most critical one in her judgment: “*Dickens depicted about 50 doctors in his books, but with one or two exceptions - his medical men range from bumbling fools to negligent crooks*” (25).

The above-mentioned statements apparently show divergent views on Dickens’s fictional medical practitioners as well as on the medical profession of his time. Regarding his fictional doctors, on one hand they are described as “*men without brains, negligent crooks, and no credit to the profession*” (20-25), on the other hand it is agreed that “*Dickens liked doctors*”(23), and that he “*had respect and admiration for most doctors*”(27). Concerning the appreciation of the medical profession in Dickens’s time, there are equally opposing views. In 1952, the *Lancet* reported on a lecture entitled “*Dickens’s Doctors*” given in London by Mr. Bernard Darwin (1876-1961) - grandson of Charles Darwin - at the Royal Society of Medicine: “*He (Dickens) laughed at doctors, but he liked them too*”(22). Smithers wrote in 1990 “*Dickens deep concern for the sick was not matched by any special love for the medical profession*”(24). Moore stated “*His antipathy to the medical profession is hardly surprising*”(25).

This dichotomic view corresponds well with Dickens personal opinion on the medical profession. In August 1849 Dickens wrote rather cynical to John Forster – after he had caught a ‘*monstrous cold*’ during his summer holidays in Bonchurch on Isle of Wight- “*The longer I live, the more I doubt the doctors (...) The doctors, with the old miserable folly of looking at one bit of a subject, take the patient’s lungs and the Undercliff’s air (Isle of Wight) and settle solemnly that they are fit for each other*” (1, 28). Conversely, Dickens showed great confidence in his two court physicians: Dr. John Elliotson (1791-1868) who became his family physician in the early 1840’s and remained an intimate friend till Elliotsons’ death in 1868, and Mr. Francis Carr Beard (1814-1893) who in 1859 became his personal doctor and trusted adviser till the very end

7. John Emile Cosnett (1925-2012), neurologist from Durban, South Africa.

8. Mrs. Wendy Moore (1958). Freelance writer, journalist and historian, London. Author of non-fiction books on medical and social history, e.g. *The Knife Man*, a biography of the 18th-century surgeon John Hunter, and *The Mesmerist*, telling the story of doctor John Elliotson, who introduced mesmerism - hypnotism - to Victorian Britain. Moore has published several articles on Charles Dickens in *The Lancet*.

of Dickens's life. Apart from those two physician-friends, Dickens consulted a variety of well-respected and usually highly distinguished senior physicians when in 1865 he started to suffer from serious physical inconveniences. On 7 April 1866, Dickens used a positive metaphor on the medical profession when he remarked that his manager George Dolby⁹ was "as tender as a woman and as watchful as a doctor"(8, 9, 30). Therefore, it will not come as a great surprise that Dickens's ambivalent views are reflected in his novels.

Aim of this article

The aim of this article is predominantly to evaluate Dickens's portrayals of his fictional medical practitioners in his novels. To that purpose, I investigated to which category Dickens's fictional practitioners belonged - e.g. neglected crooks, bumbling fools, or a respected profession - and which of those categories prevailed. For the sake of clarity, I like to emphasize that in this review I deliberately evaluated the depiction of his fictional doctors and not the real-life medical professionals of his time. Those medical professionals I will reserve for a next article.

The Medical Profession in Dickens's Britain

In order to better understand Dickens's description of his fictional doctors, a short introduction into the medical profession in Victorian Britain seems appropriate. In Dickens's days the medical profession was divided into three categories, physicians, surgeons and apothecaries (16). As to the first category, the Royal College of Physicians (RCP), founded in 1518 under Henry VIII, is by far the oldest medical corporation in England. A fellow or a member of the College can be recognized by the title FRCP or MRCP, respectively. With regard to the second category, it was not until 1843 that the Royal College of Surgeons (RCS) was officially launched, although in 1540 there was already a union between the Worshipful Company of Barbers and the Guild of Surgeons to form the Company of Barber-Surgeons. Interestingly, the correct way to address a member or fellow of The Royal College of Surgeons (MRCS, FRCS) is to use the title Mr, Miss, Mrs, or Ms (so not Doctor or Dr.). Understandably, Dickens usually makes the distinction between physicians (Dr) and

9. George Dolby (1831-1900) was Dickens's trusted and efficient readings manager from 1866 till the end of his life. Dolby's memoir from 1885 *Charles Dickens as I knew him* (29) is 'the best and truest picture of my father that has yet been written' according to his daughter Mamie (8, 9).

surgeons (Mr) in his novels. This rather artificial distinction still holds for the present-day English practice in addressing physicians as distinct from surgeons. As to the third category, the Apothecaries Act of 1815 made it legal for apothecaries to practice medicine, and it were the apothecaries – rather than the physicians or surgeons – who were to be the first general practitioners. Needless to say that the apothecaries were looked down on by the members of the two Royal Colleges. No wonder that over time the apothecaries became increasingly rebellious in the face of obstruction and snobbery of the Colleges. In 1858 a Medical Act passed thorough the Parliament creating a group called the General Medical Council to be held responsible for registration of qualified doctors with the aim to get the ‘quacks’ out. Still in 1862, it was indicated by the Royal College of Physicians that the title physician was of a much higher level than the title doctor¹⁰. General practitioners were initially excluded from General Medical Council and only after passing the Medical Act of 1886, they were granted representation in the Council (31).

In line with contemporary convention, Dickens distinguishes physicians (Doctors, Dr.) from surgeons (Misters, Mr.), although this terminology is not very strictly maintained throughout his novels (f.i. Dr. Slammer is obviously a surgeon in *Pickwick Papers*, 1837). Only two doctors are clearly identified and labeled as physicians, Sir Parker Peps in *Dombey and Son* (1848) and ‘Physician’ in *Little Dorrit* (1857). It goes without saying that all doctors and surgeons are male in Dickens’s novels: Elizabeth Garrett Anderson was the first women in Britain who got a license in 1865 from the Society of Apothecaries to practice medicine¹¹.

10. The British Medical Journal addressed on 6 September 1862 (pp 259-260) under the Heading ‘The Title of Doctor’ the distinction between Physicians and Doctors as follows “*The London College of Physicians refuses to sanction the assumption of the title of Doctor by any of its Fellows, Members, or Licentiates, who possess no medical degree*”... “*Any medical man, or any other man, with a five-shilling degree of Doctor of Philosophy from the University of Sauerkraut, may, without infringing any law, prefix Dr. before his name; and so may he even if he have no such degree, for the letters Dr. represent nothing demonstrative of his illegally assuming the title of Doctor of Medicine*”... “*The titles of Physician and Doctor are certainly, in the ears of the public at least, convertible terms; and therefore there will always be a popular tendency to the calling of a Physician Doctor*. Then, again, it is argued by the physician, “*My title of Physician, obtained at the London College, is a much higher title than your degree of Doctor of Medicine of the University of Anatopolis, U.S., or of the University of Bierfass*”.

11. An exception to the rule of only masculine doctors is described in Dickens’s *A Child’s History of England* (1851-1853): “*Edward was now sinking in a rapid decline; and, by way of making him better, they handed him over to a woman-doctor who pretended to be able to cure it*” (Ch. 29). This alludes to the disease (probably tuberculosis) and the untimely death of King Edward VI (1537-1553) at the age of 16.

Are all Doctors in Dickens's Novels Medical Practitioners?

In Dickens's novels many individuals are addressed with the title doctor. Does this imply that these persons all are medical practitioners? The answer to that question is clearly negative. Doctors in Dickens's novels might also include 1) Lawyers, 2) School teachers, and 3) Spurious ones.

With respect to 1) (*Lawyers*): Doctors' Commons, also called the College of Civilians, was a society of ecclesiastical lawyers practicing civil (Roman) law in London, satirically described by Dickens in *David Copperfield* (1850) as a: "cosey, dosey, old-fashioned, time-forgotten, sleepy-headed little family party" (Ch. 23).

With respect to 2) (*School teachers*): In *Dombey and Son* (1848) we meet Doctor Blimber, Headmaster of the school in Brighton, "*He had a bald head, highly polished; a deep voice, and a chin so very double, that it was a wonder how he ever managed to shave into the creases*" (Ch. 11). In *David Copperfield* (1850) we encounter Doctor Strong, Headmaster at the school of Canterbury. When David enters his study, "the doctor was sitting in his easy chair by the fireside, and his young wife was on a stool at his feet"... "*he turned upon me a lustreless eye - that reminded me of blind old horse who once used to tumble over the graves in Bunderstone churchyard - said he was glad to see me; and then he gave me his hand which I didn't know what to do with, as it did nothing for itself*" (Ch. 16).

With respect to 3) (*Spurious doctors*), in *Doctor Marigold* (1865), the main character (Marigold) is a named doctor by his Cheap Jack father. "A doctor was fetched to my own mother by my own father, when it took place on a common; and in consequence of his being a very kind gentleman, and accepting no fee but a tea-tray, I was named Doctor, out of gratitude and compliment to him. There you have me. Doctor Marigold" (Ch. 1, page 1). Written as a story for one of his Christmas editions of Dickens's weekly magazine 'All the Year Round', *Doctor Marigold* is a heart-wrenching tale of a market trader ('Cheap Jack'), who loses his own daughter, then his wife and ends up adopting a deaf and dumb young girl, called Sophy. All ends well when Doctor Marigold assures Sophy that her child (so his granddaughter) – also presumed deaf and dumb- is perfectly healthy.

In *Martin Chuzzlewit* (1843) we are introduced to Doctor Ginery Dunkle, member of the deputation at the National Hotel in America awaiting the arrival of the Honorable Elijah Pogram. Dunkle is described as "*a shrill boy*"

and “a gentlemen of great poetical elements” (Ch. 34). In fact, Doctor Dunkle is just an oratorical American doctor who is no physician at all!¹²

A real spurious and also infamous doctor can be found in *Reprinted Pieces (1858)*¹³, under the Heading *The Detective Police*, containing a story told by Sergeant Dornton entitled ‘*The adventures of a Carpet Bag*’. The story concerns a most villainous doctor Dundey, who has robbed 7000 pounds from an Irish bank. Dundey escapes to New York and the money has been transported in a carpet bag, recognizable by a green parrot on a stand. Based on this in-

12. In Dickens’s non-fictional works several historical Doctors are presented, who in most cases do not have any relationship with the medical profession. In *Pictures from Italy (1846)*, Dickens visits the Cathedral of Milan harboring the tomb of San Carlo Borromeo (1538-1584), Archbishop of Milan and a Cardinal. “*All Christian homage to the saint who lies within it! There are many good and true saints in the calendar, but San Carlo Borromeo has (...) ‘my warm heart.’ A charitable doctor to the sick, a munificent friend to the poor, and this, not in any spirit of blind bigotry, but as the bold opponent of enormous abuses in the Romish church, I honour his memory*” (Ch. 8). Dickens makes it sound here as if San Carlo Borromeo was a medical doctor, but from the biography of Borromeo it can be deduced that he was a man of the law rather than a physician. Borromeo had studied both civil and canon law and earned a doctorate in *utroque jure*. The same holds true for the description of the clergyman Martin Luther (1483-1546), who in Dickens’s *A Child’s History of England (1851-1853)* is introduced as “*This was a learned Doctor, named Martin Luther, who knew all about them (i.e. the priests), for he had been a priest, and even a monk, himself*” (Ch. 27). Both Borromeo and Luther had a strong religious background and were clearly no physicians. *Mutatis mutandis* in the same book Chapter, the theologian Doctor Thomas Cranmer (1489-1556) is introduced who was a learned Doctor of Cambridge, leader of the English Reformation and Archbishop of Canterbury during the reign of Henry VIII. Cranmer proposed to urge the Pope on, by referring the case to all the learned doctors and bishops, here and there and everywhere, and getting their opinions that the King’s marriage was unlawful. The King, who was now in a hurry to marry Anne Boleyn (his second wife), thought this such a good idea, that he sent for Cranmer, post haste, and said to her father Lord Rochfort, “*Take this learned Doctor down to your country-house, and there let him have a good room for a study, and no end of books out of which to prove that I may marry your daughter*”.

In the same history book for children (Ch. 33), there is one true physician, the protestant Doctor Bastwick, who is punished by the pro-Roman-Catholic William Laud (1573-1645), Archbishop of Canterbury, being the right-hand man of King Charles I (1600-1649) in the religious part of the putting down of the people’s liberties. Bastwick was also fined a thousand pounds; and afterwards had his ears cut off, and was imprisoned for life. Dickens describes Laud as “*a sincere man, of large learning but small sense—for the two things sometimes go together in very different quantities*”.

In *American Notes (1842)*, soon after his arrival in Boston, Dickens meets the clergyman Dr. William Ellery Channing (1780 -1842), the foremost Unitarian preacher of his day, educated at Harvard University and Dean of the New England Unitarians in Boston. Dr. Channing was also an author, a social reformer and a fierce abolitionist. On 2 February 1842, Dickens breakfasted with Dr. Channing, who made a deep impression on Dickens and ignited his interest in Unitarianism.

13. The collection of Dickens’s own *Household Words* articles made for the 1858 Library Edition of his works.

formation the evil doctor is finally trapped by Sergeant Dornton, who “*lodged him in a New York prison called the Tombs*”.

Dickens’s true Medical Practitioners

Let us now focus on the true medical doctors described by Dickens in his novels. Dickens addressed all different categories of medical practitioners varying from doctors and surgeons to medical students, and from apothecaries to nurses. If we take the major novels of Dickens together (including *Sketches by Boz*, *The Christmas Stories*, *The Lazy Tour of two Idle Apprentices*, and *The Uncommercial Traveller*)¹⁴ we find more than 70 medical practitioners, of whom 50 are called by name. Anonymous medical practitioners are present in *Barnaby Rudge* (1841), *The Old Curiosity Shop* (1841), *Hard Times* (1854), *Great Expectations* (1861) or *Our Mutual Friend* (1865), but medical references are to be found in each of these novels. Among the regular practitioners, Dickens has a splendid range from Sir Tumley Snuffin (*Nicholas Nickleby*, 1839) and Sir Parker Peps (*Dombey and Son*, 1848) (the only two doctors he ever knighted), to poor Mr. Chillip (*David Copperfield*, 1850) who preferred darkness and draughts to the formidable company of Miss Betsey Trotwood, when David Copperfield was on the way. Bob Sawyer and Ben Allen in *Pickwick Papers* (1837) are archetypical examples of medical students.

Dickens's most eye-catching nurses are Sairey Gamp and Betsey Prig in *Martin Chuzzlewit* (1844) who are, both immoral and immortal, not a great compliment to the nursing profession (32): “*The face of Mrs. Gamp — the nose in particular — was somewhat red and swollen, and it was difficult to enjoy her society without becoming conscious of a smell of spirits. Like most persons who have attained to great eminence in their profession, she took to hers very kindly; insomuch that, setting aside her natural predilections as a woman, she went to a lying-in (birth) or a laying-out (death) with equal zest and relish*” (Ch. 19). Betsey Prig “*administered the patient's medicine by the simple process of clutching his windpipe to make him gasp, and immediately pouring it down his throat*” (Ch. 25). Florence Nightingale stated once: ‘*I haven’t met a nurse who wasn’t drunk*’ (33). However, Dickens also depicted good nurses, such as the Marchioness - nickname for the little servant kept locked below stairs by the vicious Brass family, and saving the life of her future husband Mr. Dick by nursing him through illness - in *The Old Curiosity Shop* (1841), and the two nurses in *Dombey and Son* (1848), the first one being Mrs. Blockitt described as ‘*a simpering piece of faded gentility, who did not presume to state her name as a fact, but merely offered it as a mild sug-*

14. *The Uncommercial Traveller* is a collection of literary sketches and reminiscences written by Dickens between 1860 and 1865, initially printed in his weekly journal *All the Year Round*.

gestion' (Ch. 1), and the second one Polly Toodle (wet-nurse), who is a 'plump rosy-cheeked wholesome apple-faced young woman' (Ch. 2). Polly is little Paul Dombey's nurse who gets fired after taking him to visit her dingy apartment in London's poorest area. Polly is a ray of hope in the face of poverty and hardship.¹⁵

Classification of Dickens's Doctors

In the elegant work of Smithers, most of Dickens's fictional doctors are covered, but no strict classification is given since his thorough scrutiny is more descriptive of nature (17). Eysell distinguishes four characteristic types of doctors in her PhD Thesis (19, Ch. 1), consisting of 1) snobs, 2) humbugs, 3) moneygrubbers, and 4) 'good' doctors (note the parentheses). Although this classification is rather arbitrarily chosen, I will gratefully employ these four categories as a guidance for my survey. Whereas Eysell nicely presents the most striking examples within each category, I will make an attempt to broaden these categories with additional doctors, based on the work of Smi-

Figure 1. Boardroom of Anglo-Bengalee Disinterested Loan and Life Assurance Company Director: Tipp Montague (on the left), Secretary: David Crimble (on the right), Medical Officer: Dr. Jobling (in the middle). The Resident Director gave a start as the doctor laid his leg across his own. "In Mr. Crimble's leg, Mr. Montague," he said, "there is some animal oil." (*Martin Chuzzlewit*, 1844). Original Drawing by Phiz.

15. I shall leave aside the three nameless apothecaries as they play only a minor role in Dickens's novels.

thers and my own exploration. Subsequently, I will investigate which of those categories were predominantly present in Dickens's novels.

Snobs

The most outspoken medical snob reported by Dickens is Mr. John Jobling, Esquire (MRCS) in *Martin Chuzzlewit* (1844), a tall man, with “*a portentously sagacious chin, and a pompous voice, with a rich huskiness in some of its tones that went directly to the heart, like a ray of light shining through the ruddy medium of choice old Burgundy. His neckerchief and shirt-frill were ever of the whitest, his clothes of the blackest and sleekest, his gold watch-chain of the heaviest, and his seals of the largest. His boots, which were always of the brightest, creaked as he walked. Perhaps he could shake his head, rub his hands or warm himself before a fire better than any man alive; and he had a peculiar way of smacking his lips and saying 'Ah!' at intervals while patients detailed their symptoms, which inspired great confidence*” (Ch. 27). Mr. Jobling uses Latin phrases once in a while: “*Bis dat qui cito dat*”¹⁶ (“classical scholar, Jobling” thinks the patient “*well-read man!*”). In addition, Mr. Jobling shows villainous traits as he instructs Jonas how to kill an individual (i.e. old Martin) without causing too much external damage. A fortiori, Mr. Jobling can also be viewed as a moneygrubber. In his role as medical officer of the fraudulent Anglo-Bengalee Disinterested Loan and Life Assurance Company, Mr. Jobling takes the company's money but distances himself from its Board (*Figure 1*).

The second full-blown snob is Sir Parker Peps (*Dombey and Son*, 1848). “*This pompous physician is one of the great court physicians, and a man of immense reputation for assisting at the increase of great families*” (Ch. 1). Sir Parker Peps constantly mixes up the names of his patients. Called to attend to the birth of Dombey's son, Sir Peps warns Mr. Paul Dombey “*that there is a want of power in Her Grace the Duchess – I beg your pardon; I confuse names; I should say, in your amiable lady*”. Subsequently, Peps announces that Mrs. Dombey shows “*a certain degree of languor and a general absence of elasticity*” (Ch. 1). Only minutes later Mrs. Dombey dies of post-partum hemorrhage.

Humbugs

Dickens addresses a substantial number of ‘humbugs’ in his novels. In my opinion, this category can be further split into benevolent (more or less harmless) humbugs and malevolent (evil-minded) humbugs.

16. Translated from Latin: ‘He gives twice who gives quickly’

In the first chapter of *Sketches by Boz (1836)*, Section Tales, entitled ‘*The Boarding House*’, we meet a temporary medical student; “*Mr. Septimus Hicks, who was a tallish, white-faced young man, with spectacles, and a black ribbon round his neck instead of a neckerchief—a most interesting person - a poetical walker of the hospitals, and a very talented young man*”, who quotes frequently from the epic poem *Don Juan* written by Byron¹⁷, the only thing he has ever read. As soon as he has married Matilda Maplesone he leaves both medicine and marriage behind “*having walked the hospitals took it into his head to walk off altogether*”(18).

The largest number of benign ‘humbug’ doctors (altogether 12 doctors) can be found in *The Mudfog and Other Sketches (1837)* dealing with the “*Mudfog Association for the Advancement of Everything*”. This pseudoscientific Mudfog Association has two separate Sections: Section A is dedicated to *Zoology and Botany*, and Section B to *Anatomy and Medicine*. In Section B, there are doctors with beautiful and bizarre names such Mr. Knight Bell, Professors Muff and Nogo, Dr. Toorell, Dr. Grummidge, Dr. Soemup, Mr. Pipkin (MR-CS) and Dr. Kutankumagen from Moscow.

At the First Meeting of Section B - with President Dr. Toorell as President and Professors Muff and Nogo as Vice-Presidents - Dr. Kutankumagen reports on the treatment of a man with “*a virulent disorder with symptoms peculiarly alarming to any medical man*”. It turns out that the patient suffered from taking too many meals and too much alcohol in the course of 24 hours. “*He laughed constantly, and in so hearty manner that it was terrible to hear him*”. Following bleeding, powerful medicine, and a low diet “*with small doses of water-gruel, weak broth, and barley water*”, the disorder led to ‘perfect health’ of which the patient was admirably cured (19).

At the same meeting Mr. Knight Bell (MRCS) “*exhibited a wax preparation of the interior of a gentleman who in early life had inadvertently swallowed a door-key. It was a curious fact that a medical student of dissipated habits, being present at the post mortem examination, found means to escape unobserved from the room, with that portion of the cast of the stomach upon which an exact model of the instrument was distinctly impressed, with which he hastened to a locksmith of doubtful character, who made a new key from the pattern so shown to him. With this key the medical student entered the house of the deceased gentleman, and committed a burglary to a large*

17. George Gordon Byron (1788-1824), known as Lord Byron, was a British nobleman, poet, peer, politician, and leading figure in the Romantic movement. He was famous for his poetry, but infamous for his lifestyle. Byron wrote the epic poem *Don Juan* between 1819 and 1824, consisting of 17 cantos. When the first two cantos were published anonymously in 1819, the poem was criticized for its "immoral content", but it was also immensely popular.

amount, for which he was subsequently tried and executed”¹⁸.

Pickwick Papers (1837) includes the most outspoken humorous humbugs in Dickens’s novels. We first meet the frivolous humbug Mr. Alfred Jingle, Esq. of No Hall, Nowhere, an unqualified doctor depicted as “a tall, thin, shabby young man with a gift for imposture and a hilarious staccato patter” (34). Mr. Jingle “asserted that he had saved the life of a female -who had taken prussic acid (i.e. cyanide)- by means of a stomach pump which he happened to have in his portmanteau” (Ch. 2) (20). Alfred Jingle is nicely portrayed by Jan Kabel¹⁹ in the impressive celebration book (*Festschrift*)

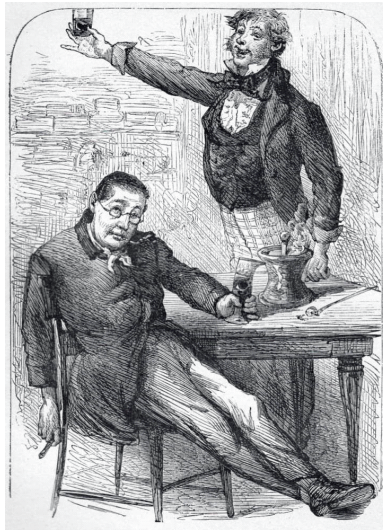

Figure 2. The medical students Bob Sawyer and Benjamin Allen (*Pickwick Papers*, 1837). Illustration by Sol Eytinge. <http://www.victorianweb.org/art/illustration/eytinge/137.html>

entitled *Dickens in de Lage landen* (Ch. 3.4), in 2012 issued by the Haarlem Branch of the International Dickens Fellowship at the occasion of Dickens 200th birthday (35). In this celebration book, Kabel uses the staccato patter of Jingle to describe the dynamic life of Dickens himself. Much more attractive prototypes of amiable comic humbugs are the medical students Bob Sawyer and Ben Allen. Sam Weller introduces Bob Sawyer and Benjamin Allen to

18. The story presented by Mr. Knight Bell was integrally published in the *British Medical Journal* on 29 June 1991 at the occasion of the management of swallowed coins in children (BMJ 1991;302:1607)

19. Jan Kabel is emeritus professor of information law at the Institute for Information Law at the University of Amsterdam, The Netherlands. He is still connected to the Institute as guest lecturer.

Samuel Pickwick as *"not reg'lar thoroughbred sawbones; they're only in trainin"* (Ch. 30). They relish their esoteric status and ability to shock their lay friends with privy talk such as *"Nothing like dissecting to give one an appetite"*. Pickwick attributes their lack of social graces to *"eccentricities of genius"* (Figure 2).

Bob Sawyer is probably the most attractive of Dickens's medical creations. He is a true zealous doctor, who delivers unlimited quantities of hot punch to Mr. Pickwick after he has fallen through the ice when skating on a frozen pond.

After Benjamin Allen initially was holding a hurried consultation with Mr. Bob Sawyer on the advisability of bleeding the company generally, Mr. Pickwick emerged from beneath the water. *"Mr. Pickwick was wrapped up, and started off, under the guidance of Mr. Weller; presenting the singular phenomenon of an elderly gentleman, dripping wet, and without a hat, with his arms bound down to his sides, skimming over the ground, without any clearly-defined purpose, at the rate of six good English miles an hour"...* *"Mr. Pickwick paused not an instant until he was snug in bed; a bowl of punch was carried up afterwards, and a grand carousel held in honour of his safety. A second and a third bowl were ordered in; and when Mr. Pickwick awoke next morning, there was not a symptom of rheumatism about him; which proves, as Mr. Bob Sawyer very justly observed, that there is nothing like hot punch in such cases; and that if ever hot punch did fail to act as a preventive, it was merely because the patient fell into the vulgar error of not taking enough of it"*(Ch. 30).

Another medical student, Jack Hopkins, describes the competence of the eminent surgeon Mr. Slasher (what's in a name!) who, like other surgeons in those pre-anaesthetic days, has to operate with speed. *"You consider Mr. Slasher a good operator?"* said Mr. Pickwick. *"Best alive"* replied Hopkins *"He took a boy's leg out of the socket last week and the boy ate five apples and a ginger bread cake exactly two minutes after it was all over. The boy said he wouldn't lie there to be made game of, and he'd tell his mother it they didn't begin"* (Ch. 32). Subsequently, Hopkins tells the hilarious story of the a boy who makes strange rattling noises because he has swallowed his sisters necklace. *"The father caught the child up, and ran with him to the hospital; the beads in the boy's stomach rattling all the way with the jolting; and the people looking up in the air, and down in the cellars, to see where the unusual sound came from. He's in the hospital now, 'said Jack Hopkins', and he makes such a devil of a noise when he walks about, that they're obliged to muffle him in a watchman's coat, for fear he should wake the patients"* (Ch. 32).

In the fourth Ghost Story of *Pickwick Papers*, entitled *A Madman's Manuscript* (Ch. 11), several humbug doctors enter the scene after the jealous Madman has failed to kill his young and beautiful 'unfaithful' wife. She "*lay bereft of animation for hours, and when life look and speech returned, her senses had deserted her, and she raved wildly and furiously. Doctors were called in - great men who rolled up to my door in easy carriages, with fine horses and gaudy servants. They were at her bedside for weeks. They had a great meeting, and consulted together in low and solemn voices in another room. One, the cleverest and most celebrated among them, took me aside, and, bidding me will prepare for the worst, told me - me the madman! - that my wife was mad.*" Unfortunately, she dies the next day.

In *Nicholas Nickleby* (1839), there is the high-brow humbug Sir Tumley Snuffin, private doctor of the aristocratic Mrs. Julia Witterly, "*whose major complaint is soul; it swells, expands, dilates - the blood fires, the pulse quickens, the excitement increases- Whew*"! (Ch. 21). "*Mrs. Witterly*", so said her husband Henry - 38 years old with a plebeian countenance - "*is the favourite patient of Sir Tumley Snuffin. I believe, Mrs. Witterly is the first person who took the new medicine which is supposed to have destroyed a whole family at Kensington Gravel Pits*" (Ch. 28).

Little Nell receives medical attention in *The Old Curiosity Shop* (1841) from a nameless humbug doctor, who is "*a red-nosed gentleman with a great*

Figure 3. Little Nell receives medical attention after fainting. "The doctor (.....) took his seat by the bedside of poor Nell, drew out his watch and felt her pulse. Then he looked at her tongue, he felt her pulse again and while he did so, he eyed the half-emptied wine-glass as in profound abstraction". (*The Old Curiosity Shop*, 1841). Original Drawing by Phiz (image magnified for sake of clarity).

bunch of seals dangling below a waistcoat of ribbed black satin, took his seat by the bedside of poor Nell, drew out his watch and felt her pulse. Then he looked at her tongue, he felt her pulse again and while he did so, he eyed the half-emptied wine-glass as in profound abstraction”(Ch. 46) (Figure 3). All his practical therapeutic suggestions were already in progress, so that, as he departed, he left *“the whole house in admiration of that wisdom which tallied so closely with their own. Everybody said he was a very shrewd doctor indeed”* (Ch. 46).

A spineless humbug in *Martin Chuzzlewit* (1844) is the medical assistant Dr. Lewsome who supplies Jonas Chuzzlewit with poison to murder his father in return for cancelling some debts. Dr. Lewsome *“a young man – dark and not ill-looking- with long black hair (...) had been bred a surgeon (...) but served a general practitioner in the City”* (Ch. 25), was persuaded by Jonas to poison old Mr. Anthony Chuzzlewit, because he was *“weak, imbecile and drivelling; as unbearable to himself as he was to other people ... it would be a charity to put him out of the way . . . mixing something with the stuff he took for his cough ... should help him to die easily”* (Ch. 48). Such arguments sound still familiar to us 175 years later! ‘Fortunately’ for Lewsome, old Mr. Anthony Chuzzlewit dies a natural death due to a stroke, whereas - at the end of the novel - Jonas, quite ironically, commits suicide using poison. When Lewsome gets feverish and falls ill, he is being mistreated by the nurses Sairey Gamp and Betsey Prig, who put soap in his mouth and rob him from a

Figure 4. Ill Dr. Lewsome being robbed by Sairey Gamp and put soap in his mouth by Betsey Prig. (Martin Chuzzlewit, 1839).

Illustration by Sol Eytinghe. <http://www.victorianweb.org/art/illustration/eytinge/153.html>

bottle of brandy (Figure 4). They do in fact nothing to help him recover and Mrs. Gamp even remarks that “*he’d made a lovely corpse*” (Ch. 25).

One of the pathognomonic examples of a malevolent humbug doctor is presented by Dr. Harold Skimpole in *Bleak House* (1853). Dr. Skimpole “*had been educated for the medical profession, and had once lived in his professional capacity, in the house of a German prince*”, but he had never been able “*to prescribe with the requisite accuracy of detail ... and when he was wanted to bleed ... or physic ... he was generally found lying on his back, in bed, reading the newspapers*” (Ch. 6). Dr. Skimpole behaves like “*a mere child*”, while he is in fact “*a grotesque parasite: a colossal tick, a leech, a tapeworm with a taste for Mozart*” (36) (Figure 5).

Some people claim that Dickens had modeled the childish egomaniac Harold Skimpole after Leigh Hunt - a well-known writer of his time and friend of Dickens – which, not surprisingly, caused a bit of animosity. To such comments Dickens responded: “*I never represent an individual, but always a combination of individuals in one*” (37). Interestingly, in 1993 a specific psychiatric syndrome has been named after Skimpole defined as ‘*pretending unselfishness, but in reality fanatically, even maniacally, self-centered*’ (38).

There are two humbug doctors in *Little Dorritt* (1857), Dr. Haggage and an anonymous surgeon. Dr. Haggage is a typical example of a nasty humbug doctor and overtly drunk when delivering Amy Dorritt. “*Dr. Haggage, the Marshalsea prison doctor, was smoking and drinking brandy with a friend, who was in the positive degree of hoarseness, puffiness, red-facedness, tobac-*

Figure 5. Dr. Harold Skimpole (on the left behind the piano): “*a mere child*”, while he is in fact a grotesque parasite: a colossal tick, a leech, a tapeworm with a taste for Mozart (36). (*Bleak House*, 1853). Original Drawing by Phiz.

co, dirt and brandy; the doctor (himself) in the comparative – hoarser, puffier, more red-faced, tobaccoer, dirtier and brandier (...). He was amazingly shabby, in a torn and darned rough-weather sea-jacket, out at elbows, and eminently short of buttons, the dirtiest white trousers conceivable by mortal man, carpet slippers and no visible linen (...) a ghastly medical scarecrow” (Ch. 6). So, Amy’s “*first draught of air had been tintured with Doctor Haggage’s brandy”* (Ch. 7).

An anonymous surgeon is called in when an Italian smuggler John Baptiste Cavaletto, who was imprisoned in Marseille, is overrun by one of the Mails racing dangerously round St. Pauls Cathedral. He is befriended by Arthur Clennam - the future husband of Amy - who is passing, and taken to the hospital. The surgeon on call diagnoses: “*There’s a compound fracture above the knee, and a dislocation below. They are both of a beautiful kind.’ He gave the patient a friendly clap on the shoulder again, as if he really felt that he was a very good fellow indeed, and worthy of all commendation for having broken his leg in a manner interesting to science”* (Ch. 13).

Mrs. Lirriper’s Legacy is one of Charles Dickens’s Christmas stories, first published in his *All the Year Round* magazine’s Extra Christmas Number on 12 December 1864. The late Mr. Lirriper has a younger brother called Joshua, a humbug doctor, who is no less than an often drunken scrounger. Moreover, he is dishonest, always in debt, and he likes to borrow money without any intent to repay. The widow Mrs. Lirriper describes her brother-in-law as follows: “*Mentioning my poor Lirriper brings into my head his own youngest brother the Doctor though Doctor of what I am sure it would be hard to say unless Liquor, for neither Physic nor Music nor yet Law does Joshua Lirriper know a morsel of except continually being summoned to the County Court and having orders made upon him which he runs away from”* (Ch. 1).

A nice story on five humbug doctors is presented in *Reprinted Pieces* (1858)²⁰, called *Our Bore*, a “*good-hearted man (...) with an equable voice which never travels out of one key or rises above one pitch”*. At one period of his life, our bore had an illness. He felt a “*tightness accompanied with a constant sensation as if he were being stabbed - with a blunt knife. This went on, until sparks began to flit before his eyes, water-wheels to turn round in his head, and hammers to beat incessantly, thump, thump, thump, all down his back - along the whole of the spinal vertebrae”*. ‘Our bore’ consulted five physicians. First, he went to Dr. Callow, at that time one of the most eminent physicians in London, who said, ‘*Liver!*’ and prescribed “*rhubarb and calomel, low diet, and moderate exercise”*. Our bore went on with this treatment,

20. *Reprinted Pieces* (1858) is a collection of pieces from Dickens he wrote himself for his weekly journal *Household Words* between 1850 and 1859.

getting worse every day, and consulted Dr. Moon who said ‘*Kidneys!*’. Moon altered the whole treatment, gave “*strong acids, cupped, and blistered*”. Our bore, still getting worse every day, consulted Dr. Clatter, who said ‘*Accumulation of fat about the heart!*’ Dr. Snugglewood, who was called in with him, differed, and said, ‘*Brain!*’ “*But, what they all agreed upon was, to lay our bore upon his back, to shave his head, to leech him, to administer enormous quantities of medicine, and to keep him low; so that he was reduced to a mere shadow, you wouldn't have known him, and nobody considered it possible that he could ever recover*”. Then our bore heard of Dr. Jilkins – “*with a rising reputation among the few people to whom he was known*”. Jilkins came to see our bore, walked across the room, came back, and said to him “‘*You have been humbugged. This is a case of indigestion, occasioned by **deficiency of power in the stomach**. Take a mutton chop in half-an-hour, with a glass of the finest old sherry that can be got for money. Take two mutton chops to-morrow, and two glasses of the finest old sherry. Next day, I'll come again*’. In a week our bore was on his legs, and Dr. Jilkins's success dates from that period”! Apart from the four clear-cut humbug doctors Callow, Moon, Clatter, and Snugglewood, also Jilkins – prima facie a ‘good’ doctor’- should be considered a humbug doctor based on his eyebrow-frown peculiar prescriptions. Anyhow, the story gives a transparent insight into the medical practice of Dickens’s century.

Moneygrubbers

Dr. Wosky, described in ‘*The Boarding House*’ (Ch. 2), Section *Tales of Sketches by Boz* (1836), is a typical example of a moneygrubber. “*He was a little man with a red face – dressed of course in black – with a stiff white neckerchief. He had a very good practice, and plenty of money, which he had amassed by invariably humouring the worst fancies of all the females of all the families he had ever been introduced into (...)* ‘*Well, my dear ma'am, and how are we?*’ inquired Wosky, in a soothing tone. ‘*Very ill, doctor - very ill,*’ said Mrs. Bloss, in a whisper. ‘*Ah! we must take care of ourselves; - we must, indeed,*’ said the obsequious Wosky, as he felt the pulse of his interesting patient. ‘*How is our appetite?*’ Mrs. Bloss shook her head”. Dr. Wosky explains to his patient Mrs. Bloss: “*We must take stimulants and plenty of nourishments; we must take all we can get -as he pocketed his fee - and we must keep quiet. Dear man!*’ exclaimed Mrs. Bloss, as the doctor stepped into the carriage. ‘*Charming creature indeed - quite a lady's man!*’ said (her friend) Mrs Tibbs, and Dr. Wosky rattled away to make fresh gulls of delicate females, and pocket fresh fees”.

Also beset by mercenary motives is Dr. Slammer²¹, military surgeon of the 97th regiment (*Pickwick Papers*, 1837), “a little fat man with a ring of upright black hair round his head and an extensive bald plain on the top of it”... “a popular personage ... who was indefatigable in paying the most unremitting and devoted attention to a little old widow, whose rich dress and profusion of ornament bespoke her a most desirable addition to a limited income” (Ch. 2) (Figure 6).

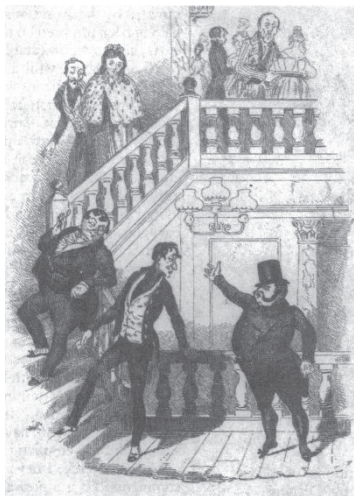

Figure 6. Dr. Slammer’s Defiance of Jingle (*Pickwick Papers*, 1837). Original drawing by Phiz.
(Very first image containing a doctor in Dickens’s novels)

Dickens does not directly allude to the surgical capacities of Dr. Slammer and rather depicts him as a sociable individual. Dr. Slammer “took snuff with everybody, chatted with everybody, laughed, danced, played whist, did everything and was everywhere” (Ch. 2). When the little old widow ignores him - as she prefers the young and slim Alfred Jingle as company - Slammer feels rejected, becomes highly enraged and defies Jingle to a duel, with as his second the military second Dr. Payne²² from the 43rd regiment. The duel has to be cancelled at the very latest moment because it turns out that Slammer has mixed up Winkle with Jingle.

21. Dr. Slammer is very likely modelled after Dr. Matthew Lamert (1774-1848), a distinguished army surgeon who becomes the second husband of Dickens’s aunt Fanny, sister of his mother Elizabeth (1789-1863)

22. Dr. Payne is keen on duelling, and feels highly disappointed when the duel is called off, trying to get the two principals to duel over something else. Payne offers to duel with Mr. Snodgrass, Winkle’s second, but Mr. Snodgrass declines the offer.

‘Good’ Doctors

1. General Considerations: Instruments

Before giving a picture of Dickens’s ‘good’ doctors, the primary question is whether it was possible in the era of Dickens to be a true good doctor defined as a knowledgeable practitioner equipped with the required expertise. The answer to this question is unfortunately negative as the doctors at that time lacked the necessary scientific knowledge to effectively diagnose and treat their patients. Apart from their natural senses to physically investigate their patients, their diagnostic armamentarium was restricted to a watch (registration of the pulse) and later on the stethoscope (listening to heart and lungs). As an example, in his final illness young Paul Dombey “*was visited the by as many as three grave doctors - they used to assemble downstairs and come up together... Paul was so observant of them ... that he even knew the difference in the sound of their watches*” (*Dombey and Son*, 1848) (Ch. 16).

The stethoscope, invented in 1816 in France by the Parisian physician Rene Théophile Hyacinthe Laennec (1781-1826), was introduced by Dr. John Elliotson in England in the 1840’s. Regrettably, the device did not find wide acceptance in the English community. In particular in London the inherent conservative ‘*francophobic*’ medical practitioners were very skeptical to a “*foreign bauble*”, an “*insult to John Bull*”, and this “*lignum inutile*” (39). Still in 1856, the assistant-physician Dr. James E. Pollack reported in the *Lancet* on 12 April that “*the instrument is but of slight importance*”(40), whereas the stethoscope was already widely used in Europe for 30 years, and in Scotland and Ireland for over a decade. Dickens does not allude to the stethoscope in his major novels, although he himself underwent stethoscopic evaluation in 1849 in Bonchurch on the Isle of Wight because of a ‘*monstrous cold*’, and in 1866 because of a ‘*fluttering heart*’ (1).

In this respect, it should be realized that Victorian doctors could not dispose of laboratory tests, blood pressure recordings, X-ray technology or electrocardiography. These medical developments stem from the late 1890s only to become to full growth in the 20th century.

2. General Considerations: Medication

Medication in the 19th century consisted of digitalis (for the treatment of dropsy due to ‘heart failure’), quinine (anti-malaria agent), opiates (pain-killing drugs), and mercury and/or silver nitrate for curing venereal diseases. Anesthetics (nitric oxide, ether or chloroform) were introduced in the late 1840s. In Victorian England, medicines could be freely obtained on the market, and traffic with drugs was not regulated until the Pharmacy Act of 1868. Many doctors practiced bloodletting although the benefits were highly questionable

and the risks relatively high, not infrequently resulting in serious fatalities. Infectious diseases such as tuberculosis, cholera, pneumonia, tuberculosis, diphtheria, scarlet fever typhoid, and malaria were thought to be transmitted through bad air (miasma or air-borne theory: malaria etymologically stems from *mala aria* = bad air). As a result, affected patients could not be effectively treated. In the late 1840s, it was the Londoner physician and epidemiologist John Snow (1813-1858) who propagated the water-borne theory as causative mechanism for spreading cholera, but he met a lot of disbelief from his fellow-physicians. Although in 1853 vaccination for smallpox became compulsory in England and Wales, it was under limited control.

Also in the late 1840's, the Hungarian physician Ignaz Semmelweiss (1818-1865) discovered that the mortality due to "*childbed fever*" dropped from almost 20% to below 2% when using hand washing with chlorinated lime solutions. However, his observations and ideas were rejected by the established medical community. In the late 1860s the surgeon Joseph Lister (1827-1912) from Glasgow introduced antiseptics, but they were only used on a small scale. In the 1870s Louis Pasteur (1822-1895) from Paris and the Noble Prize Winner Robert Koch (1843-1910) from Berlin, found evidence for bacteria as causative mechanisms for most infections. Antibiotics (penicillin) had yet to be developed in 1928 by the Londoner Nobelist Sir Alexander Fleming (1881-1955).

So a large majority of medical advances came about in the second half of the 19th century. Consequently, it can be considered a miracle that - particularly in the first half of the 19th century - doctors could be considered knowledgeable in the relation with patients anyhow. The least that 'good' doctors could offer their patients in Dickens's time was attention, empathy, goodwill and adequate advice given the circumstances. Rather than curing the patient, soothing and alleviating was therefore the best these doctors could do. In this context, Dickens's 'good' doctors - and in fact all his other categories of doctors - should be considered and understood. In the next paragraph I shall present those doctors who should be considered 'good' doctors or equivalent to 'good' in Dickens's own words.

Exposure of 'good' Doctors in Dickens's Novels

The first of Dickens's 'good' doctors appears in *Sketches by Boz* (1836), '*The Four Sisters*', section *Our Parish* (Ch. 3). The doctor, named Mr. Dawson, has a crucial role in solving a mystery, namely which one of the four sisters Willis is really married with Mr. Robertson. Everyone in the street has seen Mr. Robertson leave with all four sisters to the church in coaches. "*Who shall depict the perplexity of the clergyman, when all the Miss Willises knelt down*

at the communion-table, and repeated the responses incidental to the marriage service in an audible voice”—and “all the Miss Willises went into hysterics at the conclusion of the ceremony”. Speculation went high to which of the sisters was the real Mrs. Robertson, until “Mr. Dawson, the surgeon, who displays a large lamp with a different colour in every pane of glass”, solves the matter when he attends the confinement of the true Mrs. Robertson and the youngest of the Willis sisters becomes a mother.

The next ‘good’ doctor is also described in *Sketches by Boz*, Section *Tales* entitled ‘*The Black Veil*’ (Ch. 6). It concerns a nameless young surgeon who visits his first patient - a young man - to whom he is taken by the man’s mother, only to find that he is just been hanged. “*The mother was a widow without friends or money, and had denied herself necessaries to bestow them on her orphan boy. That boy, unmindful of her prayers, and forgetful of the sufferings she had endured for him—inconstant anxiety of mind, and voluntary starvation of body—had plunged into a career of dissipation and crime*”. The story goes further as follows: “*For many years after this occurrence (...) the young surgeon was a daily visitor at the side of the harmless mad woman; not only soothing her by his presence and kindness, but alleviating the rigour of her condition by pecuniary donations for her comfort and support*”.

The ‘good’ doctor described by Dickens in *Oliver Twist* (1838) is Mr. Losberne, family physician of Mrs. Maylie, an impetuous doctor who treats Oliver after he has been shot during a burglary. “*A surgeon in the neighbourhood,*

Figure 7. Oliver being shot after the burglary into Mrs. Maylie's house. Mr. Losberne (man on the right): “Who has placed his life in considerable danger”? The bewildered butler (Giles) gazed from Mrs. Blathers and Duff towards Oliver, then towards Mr. Losberne, in fear and perplexity. (*Oliver Twist*, 1839). Illustration by George Cruikshank.

<http://www.victorianweb.org/art/illustration/cruikshank/ot15.html>

had grown fat, more from good humour than from good living, and was as kind and hearty, and withal as eccentric an old bachelor” (Ch. 29) (Figure 7).

In *Nicholas Nickleby* (1839) we encounter the family physician Dr. Lumbeey “a stout, fat, good-humoured bluff-looking eccentric gentleman - with no shirt-collar to speak of, and a beard that had been growing since yesterday morning; Doctor Lumbeey was popular, and the neighbourhood was prolific. It was generally agreed that there never was such a skillful and scientific doctor as Doctor Lumbeey” (Ch. 36). Having delivered Mrs. Kenwigs's sixth child, Dr. Lumbeey emphatically states: “It's the finest boy I ever saw in all my life. I never saw such a baby” (Ch. 36). Dr Lumbeey ridiculed Mr Kenwigs's suggestion that six children were “almost enough”. “Nonsense”, he said, “not half enough” (Figure 8).

Figure 8. Dr. Lumbeey (on the right) is playing with one of the Kenwigs children when hearing the news that they are disinherited because her uncle Mr. Lillivick has married Mrs. Petowker. (*Nicholas Nickleby*, 1839). Original Drawing by Phiz.

The nameless surgeon who attends the feverish Dr. Lewsome at the inn is a representative of one of the anonymous ‘good’ doctors (*Martin Chuzzlewit*, 1844) (19), “The doctor shook his head. It was all he could do, under the circumstances, and he did it well”. Following a short discussion with the odious nurse Mrs. Gamp, the doctor said: “Well we must keep him quiet; keep the room cool; give him draughts regularly; and see that he’s carefully looked to.

That's all!" (Ch. 25). During their stay in America, young Martin Chuzzlewit and Mark Tapley meet the Boston Doctor Bevan at Pawkins' Boarding House in New York. Mr. Bevan is one of the few positive characters they meet in America and he loans them money to return to England. "*His profession, which was physic, though he seldom or never practiced*" (Ch. 17).

There are two 'good' doctors in *The Battle of Life* (1846), which is the fourth of Dickens's 'Christmas Books', coming after *The Cricket on the Hearth*, followed by *The Haunted Man and the Ghost's Bargain*. It is a love story that he wrote during his stay in Genoa. First there is Dr. Anthony Jeddler, a reliable country doctor who is a widowed father of two daughters Grace and Marion. Although primarily a physician, Doctor Jeddler is described as "*a great philosopher, and the heart and mystery of his philosophy was to look upon the world as a gigantic practical joke; as something too absurd to be taken seriously, by any rational man*" (Ch. 1). The second 'good' doctor is Dr. Alfred Heathfield - ward of Dr. Jeddler - who is described "*as evidently a lovable young man, a good doctor*" (40). After his marriage with the 'wrong' sister Jeddler (Grace instead of Marion, while Alfred loved Marion), he becomes a rather disappointed country doctor. Not much of a Christmas story, one would think, unless one admires the sacrifice of Marion - also

Figure 9. David meets Mr. Chillip several years later. "*Mr. Chillip sat placidly perusing the newspaper, with his little head on one side, a glass warm sherry negus at his elbow. I walked up to where he was sitting, and said, 'How do you do, Mr. Chillip'? On my telling him my name, he was really moved!*" (David Copperfield, 1850). Illustration by Fred Barnard.

<http://www.victorianweb.org/art/illustration/barnard/dc/57.html>

in love with Alfred - who leaves the field clear for her sister Grace. Yet there is a happy ending, as Marion marries Michael Warden – formerly known as a spendthrift landowner - and they all live happily afterwards.

In *Dombey and Son* (1847), the birth of Paul is attended by the family surgeon Mr. Pilkins, “*who from his position of medical adviser in this family - no one better qualified to fill that position*” (Ch. 1). He is humble and in endless admiration of the self-important pompous Sir Parker Peps.

In *David Copperfield* (1850) Dickens describes Mr. Chillip as “*the meekest of his sex, the mildest of little men (....) he walked as softly as the Ghost in Hamlet, and more slowly (...) a medical man, being so much in families, ought to have neither eyes nor ears for anything but his profession (...) he couldn't have thrown a word at a mad dog*” (Ch. 1) (Figure 9). Mr. Chillip is very likely based on Dr. Charles West, with whom Dickens initiated the London's Great Ormond Street Children's Hospital in 1852 (24).

There are two ‘good’ doctors in *Bleak House* (1853). The first one is Mr. Bayham Badger “*A pink, fresh-faced, crisp-looking gentleman with a weak voice, white teeth, light hair, and surprised eyes, some years younger, I should say, than Mrs. Bayham Badger (...) a fashionable and ambitious general practitioner, who is rather a fool but generally sound*” (Ch. 13). His wife constantly talks about her first two husbands and Dr. Badger obediently follows his wife in her bigotry (Figure 10).

Badger guides the medical student Richard Carstone “*a handsome youth*

Figure 10. Mr. Bayham Badger, a London physician (on the right), “*a fashionable and ambitious general practitioner, who is rather a fool but generally sound*”. His wife (in the middle) constantly talks about her three husbands and Mr. Badger obediently mimics his wife. “*This*”, said Mr. Bayham Badger to John Jarndyce, “*is Mrs. Bayham Badger's first husband, Captain Swosser; this her second, Professor Dingo*”. (*Bleak House*, 1853). Original Drawing by Phiz.

with an ingenuous face and a most engaging laugh". However, Carstone gives up his medical study in pursuit of a legacy from Jarndyce versus Jarndyce which ultimately leads to his death when he finds out that the whole estate has been absorbed by legal costs.

Next, Dr. Allan Woodcourt, an impoverished former naval surgeon, is "the kindest physician in the college" (Ch. 16), according to Miss Flite, who is described as 'a curious little old woman in a squeezed bonnet and carrying a reticule'. Woodcourt shows true compassion as he treats the poor amidst the squalor of Victorian London. His wife Esther Summerson is always in full admiration of her husband "Although he was, night and day, at the service of numbers of poor people, and did wonders of gentleness and skill for them"(...) "he gained very little by it in money" (Ch. 27). In the last chapter of the book entitled 'The Close of Esther's Narrative', Esther sighs "I never lie down at night but I know that in the course of that day he has alleviated pain, and soothed some fellow-creature in the time of need (...) Is not this to be rich?"(Ch. 67).

A nameless doctor called 'Physician' is introduced in *Little Dorrit* (1857). Physician - who is doctor to the unscrupulous banker Mr. Merdle - is assumed to be modelled after Dr. John Elliotson. Physician is presented as "the Divine Master of all Healing (... a famous physician, who knew everybody, and whom everybody knew (...)) a profound professor of the healing art (...). He went, like the rain, among the just and unjust, doing all the good he could, and neither proclaiming it in synagogues nor at the corners of the streets" (Ch. 21). Physician: "I can find nothing the matter with Mr. Merdle. He has the constitution of a rhinoceros, the digestion of an ostrich, and the concentration of an oyster (...) he is about as invulnerable as Achilles"(Ch. 21). When Mr. Merdle's fraud is uncovered, he is found dead in a bath with an empty bottle of laudanum and a severed jugular vein. So the final diagnosis by Physician is 'a successful tentamen suicidii'.

The Lazy Tour of two Idle Apprentices (1857) is an amusing story that Dickens composed with his friend Wilkie Collins based on a walking tour that they made together in September 1857 in Cumberland. Dickens is presented as Mr. Francis Goodchild (*laboriously idle*), and Collins adopts the identity of Mr. Thomas Idle (*a born-and-bred idler*). When Thomas Idle rather unwisely decides to climb Carrock Fell, he sprains his ankle and is in need of a real doctor. Ultimately, Dr. Speddie, a great country doctor (41), and his medically-trained assistant Mr. Lorn are brought in to examine Mr. Idle. Dr. Speddie advances with a quiet step and says: "Gentlemen a good evening. I am sorry that my presence is required here. A slight accident, I hope? A slip and a fall? Yes, yes, yes. Carrock, indeed? Hah! Does that pain to you, sir? No doubt it

does. It is the great connecting ligament here, you see, that has been badly strained. Time and rest, sir! They are often the recipe in greater cases, 'with a slight sigh', and often the recipe in small. I can send a lotion to relieve you, but we must leave the cure to time and rest." The assistant Mr. Lorn, "at least 52 years old, pale with large black eyes, sunken cheeks, iron-grey hair and wasted hands" is sent off to fetch the lotion, which he has to apply himself to Mr. Idle because Dr. Speddie falls in an intimate long-lasting conversation with Thomas Idle's companion Francis Goodchild.

Dr. Alexandre Manette is presented in *A Tale of Two Cities* (1859) as "a French gentleman; a scientific gentleman; a man of great acquirements- a Doctor - intellectual of face and upright of bearing" (Ch. 4). Before entering prison - La Bastille in Paris - Dr. Manette tries to help a raped pregnant peasant woman, "Her breathing was so difficult that I carefully tried the pulse and the heart. There was life and no more" (Ch. 10). Throughout the novel, Dr. Manette is rather a patient than a doctor as he becomes mentally insane to during his 18-year prison period in solitary confinement ('buried alive'), only capable of shoemaking (Figure 11).

Figure 11. Dr. Manette in solitary 18-year confinement in the Bastille from 1757-1775, where he becomes mentally insane, only capable of shoemaking. "I, Dr. Alexandre Manette, write this melancholy paper in my doleful cell in the Bastille, during the last month of the year 1767". (*A Tale of two Cities*, 1859). Original Drawing by Phiz.

Dr. Manette is 'recalled to life' after the reunion with his daughter Lucie. When He is informed that his future son-in-law may become a victim of the

guillotine, he relapses in his old habit of shoemaking to become a “*helpless, inarticulate, murmuring, wandering old man*” (Ch. 52), as nicely outlined by Jan Lokin (42)²³.

In *Our Mutual Friend* (1868) a nice, little orphan boy Johnny, is admitted to a children’s hospital very likely with measles (“*wos about as red as ever red could be*”), lying next to a very little ‘brother’ with a broken leg. Johnny is visited by John Rokesmith - alias for the wealthy John Harmon - together with a compassionate nameless doctor. “*The doctor came in too, to see how it fared with Johnny. And he and Rokesmith stood together, looking down with compassion on him. ‘What is it, Johnny?’ (...) ‘Him!’ said the little fellow. ‘Those!’ The doctor was quick to understand children, and, taking the horse, the ark, the yellow bird (...) from Johnny’s bed, softly placed them on that of his next neighbour; the mite with the broken leg*” (Ch. 13). Very likely, the hospital is exemplary for the ‘*The Hospital for Sick Children at Great Ormond Street*’, and the doctor seems, like Mr. Chillip in *David Copperfield* (1850), to be molded after Dr. Charles West (43).

The ‘good’ doctor in *No Thoroughfare* (1867), a Christmas story that Dickens wrote together with Wilkie Collins, is in fact no more than a signature on a certificate to establish the identity of Mrs. Jane Miller’s adopted son, George Vendale. Dr. Ganz from Neuchatel is introduced at the end of the story and he certifies “*first, that he attended the adopted child in its infant maladies; second, that, three months before the date of the certificate, the gentleman adopting the child as his son died; third, that on the date of the certificate, his widow and her maid, taking the adopted child with them, left Neuchatel on their return to England*” (Act 3, Ch. 4). After the identity is established by Dr. Ganz, Vendale inherits a fortune and marries his beloved Marguerite.

In his last novel, *The Mystery of Edwin Drood* (1870), the final passages of Dickens’s writing (Appendix The “*Sapsea*” Fragment) also contains his last ‘good’ doctor, Mr. Peartree (MRCS): “*Another member of the Eight Club was Peartree; also a member of the Royal College of Surgeons. Mr. Peartree (...) attends the poor gratis when they want them, and is not the parish doctor*”. On the other hand, when Mr. Crisparkle – the minor canon of Cloisterham Cathedral - suggests to Jasper that a visit by his young nephew Edwin will do him more good than a doctor, Jasper confirms “*More good than a dozen doctors. For I love him dearly, and I don’t love doctors, or doctors’ stuff*”. Jaspers’ statement probably reflects Dickens’s own defeatism when it turned out that a variety of doctors were not able to adequately treat him.

23. J.H.A. Lokin. Em. Professor of Legal History and Roman Law. University of Groningen, the Netherlands. Former President of the Dickens Fellowship 1992-1994

Bumbling fools, negligent crooks or respected practitioners?

Dickens uniquely portrayed the medical practitioners of his time and they were greatly satirized and caricatured in his novels. Regarding the depiction of their characters, Dickens is unsurpassed by any writer in the range of fiction. Although he deliberately and magnificently ‘enlarged’ the depiction of his medical personnel, they are very life-like as he drew many of his personages directly from life. Most importantly, it has to be realized that Dickens was not a physician or medical journalist with the aim to give very accurate scientific views of medical life in England. Dickens was pre-eminently a caricaturist with an immense imagination. His personalities should be seen through the eyes of a very observant, critical, and socially conscious layman who portrayed his medical practitioners larger than life (27).

Dickens covered a wide spectrum of doctors from very villainous types to those with noble intentions. Most of his doctors are harmless hilarious humbugs – pre-eminently described in *The Mudfog and Other Sketches* (1837), *Pickwick Papers* (1837), and *Reprinted Pieces* (1858); this rightfully corresponds with their designation of ‘*bumbling fools*’ (25). Concerning the other categories, it is most surprising to learn that altogether the ‘good’ doctors outnumber the ‘bad’ doctors in Dickens’s novels. Altogether, I found evidence for at least 17 ‘good’ doctors such as depicted by Dickens himself i.e. Badger, Chillip, Heathfield, Jeddler, Losberne, Lumbey, Manette, Peartree, Pilkins, Slasher, Speddie, Woodcourt, and 5 nameless doctors including Physician. Within the category of ‘bad’ doctors, there are no more than six true evil-minded, negligent and egomaniac doctors i.e. Haggage, Jobling, Lewsome, Joshua Lirriper, Sir Parker Peps, and Wosky. These *six infamous doctors indeed meet the previously mentioned criteria of being “men without brains, negligent crooks, and no credit to the profession”* (20-25). Of course, it should be mentioned that several medical practitioners hardly practiced the medical profession or prematurely abandoned medical practice (among others Mr. Bevan, Richard Carstone, Septimus Hicks, Alfred Jingle, and Harold Skimpole), such as rightly pointed out by Eysell (19). Nevertheless, the majority of his medical practitioners was involved – at least to a certain degree - in patient care. This observation implies that the category of ‘good’ doctors is substantially larger than the group of ‘bad’ doctors, and surely larger than generally put forward in previous publications (20-25). The same holds true for Dickens’s fictional nurses; of the 14 nurses he described, only two - Sairey Gamp and Betsey Prig - are truly malicious. Of course, it goes without saying that the description of ‘bad’ people is usually much more appealing to the readers than that of ‘good’ people. Therefore, it is the more reprehensible nature of Dickens’s doctors which are most entertaining (18).

Evolution in the Portrayal of Dickens's Doctors over Time

An intriguing question, also addressed by Eysell (19), is whether one might observe an evolution in the portrayal of Dickens's doctors over time in view of the postulated 'light-to-dark' trend in his novels. Although there are many more comic 'humbug' figures in his initial novels, his first vicious doctor is Mr. Jobling (*Martin Chuzzlewit*, 1844) and his last one is Joshua Lirriper (*Mrs. Lirriper Legacy*, 1864); his first 'good' doctors (Dr. Dawson and the nameless young surgeon) are already described in *Sketches by Boz* (1836), and his last 'good' doctor is Mr. Peartree in *The Mystery of Edwin Drood* (1870). I am therefore inclined to suggest that the evolution of the portrayal of medical practitioners does not fully parallel the overall development of Dickens's so-called trend from 'humour-to-pessimism' in his novels. This phenomenon is more or less supported by Eysell who states "*that Dickens cannot be seen despairing of the future of medicine in the portrayal of its representatives*" (19).

Conclusion - General attitude of Dickens towards his fictional Doctors

Based on the foregoing appraisal, the overall attitude of Dickens towards his fictional medical practitioners appears therefore benign, at least much more benign than his attitude towards his lawyers who were handled more roughly and less sympathetically (18,22). As a result, I can only refute the previously published rather negative statements on his fictional medical practitioners (20-25). As mentioned before, it has been postulated that "they are not all a credit to the profession", that Dickens had "*no special love for the medical profession*", and that "*his antipathy to the medical profession is hardly surprising*". Based on my evaluation of his novels, these assertions could not be verified; on the contrary, it can be inferred that Dickens respected his fictional medical professionals. To further illustrate his confident view on doctors - or, the other way around, his mistrust in pseudo-doctors -: when Pip and Estella meet at Mrs. Havisham's house "*a burly man of an exceedingly dark complexion*" whose "*eyes were set very deep in his head, and were disagreeably sharp and suspicious*", Pip wondered whether this man could be a doctor: "*but no, I thought; he couldn't be a doctor; or he would have a quieter and more persuasive manner*" (*Great Expectations*, 1861) (Ch. 11).

The answer to the primary question "*negligent crooks, bumbling fools or a respected profession*" is quite straightforward: Dickens's doctors meet all of the three criteria. Most of them are bumbling fools, such as ludicrously described by Dickens, in particular in his earlier novels. Contrary to common belief, the negligent crooks clearly constitute a minority compared to the much larger

category of ‘good’ doctors, and, on top of that, they were handled with respect²⁴. This is supported by the view of Bernard Darwin in 1952, “*Dickens knew more about medicine than the ordinary laymen of this time, and he evidently liked doctors*” (22).

In summary, I fully agree with the previously mentioned more balanced view of Cosnett who wrote in 1992: “*From his characterisations it seems that Dickens had respect and admiration for most doctors, as exemplified by Allan Woodcourt and Dr. Chillip. But there were features among others (...) which were avarice and hypocrisy, manipulation of society for their own ends, kill and a tendency to prolixity in consultation. Were he writing today, would Dickens think that these were as extinct among doctors?*”(27). Having said this, I would like to reserve my last words for Joanne Eysell who - quite aware of a diversity of opinion on Dickens’s doctors - wisely stated “*It remains, however, that Dickens’s medical practitioners are human, unglorified and with all the foibles and follies of mankind*”(19).

To quote Dickens from *The Old Curiosity Shop* (1841): “*If there were no bad people, there would be no good lawyers*” (Ch. 56). In the present context, I would like to paraphrase this quotation: “*If there were no sick people, there would be no good doctors*”.

24. There are also ‘good’ medical assistants as Dickens shows in *The Uncommercial Traveler*, where we meet a Doctor’s servant and a Dentist’s servant. “We all know the Doctor’s servant. We all know what respectable man he is, what a hard dry man, what a firm man, what a confidential man: how he lets us into the waiting room, like a man who knows minutely what is the matter with us, but from whom the rack should not wring the secret (...) The Dentist’s servant. Is that man no mystery to us, no type of invisible power? The tremendous individual knows (who else does?) what is done with the extracted teeth; he knows what goes on in the little room where something is always being washed or filed; he knows what warm spicy infusion is put into the comfortable tumbler from which we rinse our wounded mouth, with a gap in it that feels a foot wide” (Ch. 16).

References

1. Forster J. *The Life of Charles Dickens*. London: Chapman and Hall, n. d. 2 vols. [Originally published in 3 vols., 1872-4.]
2. Dolby G. *Charles Dickens as I knew him*. Originally published in 1885. Charles Scribner's Sons. New York, 1912.
3. Hibbert C. *The making of Charles Dickens*. Penguin Books, 1983 (Originally published by Harper and Row, 1967).
4. Kaplan F. *Dickens: A Biography*. New York: William Morrow, 1988.
5. Ackroyd P. *Dickens: A Biography*. London: Sinclair-Stevenson, 1990.
6. Slater M. *Charles Dickens: A Life Defined by Writing*. Yale University Press, New Haven and London, 2009.
7. Johnson E. *Charles Dickens: His Tragedy and Triumph*. Penguin Books, 1986.
8. Tomalin C. *Charles Dickens: A Life*. Harmondsworth. Penguin Books, London 2011.
9. Schlicke P. *The Oxford Companion to Charles Dickens*. Anniversary Edition. Oxford University Press, Oxford 2011.
10. Da Costa JC. *Dickens's doctors*. Philobiblon Club. Philadelphia, May 28, 1903.
11. Leffmann H. *Dickens's Doctors*. *The Dickensian* 1907;3:268.
12. Currie TR. *A few of Dickens's doctors and things medical*. *Pennsylvania Medical Journal* 1908;12:134.
13. Shore THG. *The doctors of Dickens*. *St. Bartholomew's Hospital* 1922;29:109
14. Green F. *As Dickens saw them, the medical profession*. *Arthur H. Stocwell* 1933:62
15. Pomeranz H. *Dickens's Doctors*. *Medical Life* 1935;46:56
16. Neely RD. *Doctors, Nurses and Dickens*. The Cristopher Publishing House, Boston, 1938
17. Irvine K. *Dickensian Doctors*. *Pulse*, 1970
18. Smithers DW. *Dickens's doctors*. Pergamon Press, 1979.
19. Eysell J. *A medical companion to Dickens's fiction*. Peter Lang Publishing, 2005.
20. Dana JC. *The medical profession as seen by Charles Dickens*. *Med Lib*.

1898;1:19-21.

21. Dickens's Doctors. Robert M. Green. Boston Medical and Surgical Journal. 1912; clxvi: 926-928
22. Darwin B. Dickens's Doctors. The David Lloyd Roberts Memorial Lecture given at the Royal Society of Medicine, Oct. 1952. Reported in BMJ. 1952;2:1952
23. Dickens and the doctors. [No authors listed] Lancet. 1952;2(6741):926.
24. Smithers DW. Children's Champion. BMJ 1990;300:1209-1210.
25. Moore W. Doctors in Dickens. BMJ. 2012; 344:e1193.
26. Doggart J. Dickens and the Doctors: a centenary causerie. Practitioner. 1970;204:449-53
27. Cosnett JE. Dickens and doctors: vignettes of Victorian medicine. BMJ. 1992;305(6868):1540-1542.
28. Hunting P. The longer I live the more I doubt the doctors. J Med Biogr. 2012;20:182-183.
29. Charles Dickens and his Performing Selves: Dickens and the Public Readings. Oxford, 2006.
30. Ashton R. One Hot Summer. Dickens, Darwin, Disraeli, and the Great Stink of 1858. Yale University Press, New Haven and London, 2017.
31. Summers A. Sairey Gamp: generating fact from fiction. Nurs Inq. 1997;4:14-18.
32. Williams G. The Age of Miracles. Medicine and Surgery in the Nineteenth Century. Academy Chicago Publishers, 1987.
33. <https://www.cliffsnotes.com>
34. Dickens in de Lage landen (Dutch, Ch. 3.4). The Dickens Fellowship Haarlem Branch. Redactie Dick Kooiman. Amsterdam, 2012.
35. First Things, Nos. 29-33. Edited by The Institute on Religion and Public Life. University of Virginia, 1993.
36. Letter to Jane Seymour, 18 December 1848. The Selected Letters of Charles Dickens. Ed. Hartley J. Oxford University Press, Oxford, 2012.
37. Mankowski P. The Skimpole syndrome: childhood unlimited. First Things 1993;33: 26-30.
38. Coope R. Mr. Bampton's prize: or The tale of an old stethoscope. Lancet. 1952;20;2(6734):577-580.

39. Kandela P. Sketches from The Lancet. The stethoscope. *Lancet* 1998; 352: 997.
40. Everyone in Dickens. Volume I, Plots, People and Publishing Particulars, 1833-1849. Compiled and edited by George Newlin. Greenwood Press, London, 1995, p. 693.
41. Lokin JHA. Crime and Punishment bij Dickens. In Groenhuijsen M, Hondius E, Soeteman A, editors, *Recht in geding*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers. 2014. p. 189-204.
42. Drost M. Drooping buds – Dickens’ betrokkenheid bij zieke en stervende kinderen. *The Dutch Dickensian*. Volume XXXVII, no. 91, 2017.

Dickens’s Editions used for Primary Sources

All the Year Round (1859-1893). A weekly Journal. *Dickens Journals Online (DJO)*. The Leverhulme Trust. University of Buckingham

American Notes. Granville Publishing, London, 1985

Barnaby Rudge. Penguin Books Ltd. Ed. Gordon Spence. Harmondsworth, Middlesex, England, 1971 (Reprinted Edition 1982)

The Battle of Life. Create space Independent Publishing Platform, 2017

Bleak House. Penguin Books Ltd, Harmondsworth, Middlesex, England, 1971 (Reprinted Edition 1982)

A Child’s History of England. The Project Gutenberg (Etext #699). 1996

A Christmas Carol. The Original Manuscript. A Facsimile of the Manuscript in The Pierpont Morgan Library. Dover Publications Inc, New York, 1971

David Copperfield. Penguin Books Ltd. Ed. Trevor Blount. Harmondsworth, Middlesex, England, 1966 (Reprinted Edition 1980)

Doctor Marigold. Fredonia Books (NL), 2002

Dombey and Son. Penguin Books Ltd, Harmondsworth, Middlesex, England, 1971 (Reprinted Edition 1982)

The complete Ghost Stories of Charles Dickens. Ed. Peter Haining. Washington Square Press, Pocket Books. New York, 1982

Great Expectations. Penguin Classics. Ed. Charlotte Mitchell. Revised Dickens Chronology and new appendix, 2003

Hard Times. MacMillan Student’s Novels. Ed. James Gibson. MacMillan

Education Limited, London, 1983.

Household Words 1850-1859. A weekly Journal. Dickens Journals Online (DJO). The Leverhulme Trust. University of Buckingham.

The Lazy Tour of two Idle Apprentices. Chapman and Hall. London, 1890

Mrs. Lirriper's Legacy. Start Classics. Start Publishing LLC (USA), 2012

Little Dorrit. Penguin Books Ltd. Ed. John Holloway. Harmondsworth, Middlesex, England, 1967 (Reprinted Edition 1982)

Martin Chuzzlewith. The World's Classics. Oxford University Press, Oxford, 1984

The Mudfog and other Sketches. Createspace Independent Publishing Platform, 2014

The Mystery of Edwin Drood. The World's Classics. Ed. Margaret Cardwell. Oxford University Press, Oxford, 1982

Nicholas Nickleby. Bantam Books. Bantam Classic edition, London, 1983

No Thoroughfare (together with Wilkie Collins). Kessinger Publishing Co, Whitefish, Montana, USA, 2004

The Old Curiosity Shop. Penguin Books Ltd, Harmondsworth, Middlesex, England, 1972 (Reprinted Edition 1980)

Our Mutual Friend. Penguin Books Ltd. Ed. Stephen Gill. Harmondsworth, Middlesex, England, 1971 (Reprinted Edition 1979)

Pickwick Papers. Penguin Books Ltd. Ed. Robert L. Patten. Harmondsworth, Middlesex, England, 1972 (Reprinted Edition 1978)

Sketches by Boz and other early papers 1833-1839. Dickens' Journalism. Ed. Michael Slater. Phoenix Giants, London, 1994

A Tale of Two Cities. Bantam Books. Bantam Classic edition, London, 1981

The Uncommercial Traveler. Dickens Journals Online (DJO). The Leverhulme Trust. University of Buckingham.

Ravens

Ton Dorrestein

In his speech at the Dickens Fellowship Christmas Dinner our International President, Professor John Bowen, included a reference to Grip, Barnaby Rudge's tame raven. Ravens now are very prominent in old Norse mythology. First of all I will briefly describe Dickens' relation to his raven Grip.

Dickens had an unusual pet, a raven called Grip. It is thought that Dickens wanted to study the behaviour of a raven so as to introduce it in his forthcoming novel, "*Barnaby Rudge*."

When Dickens moved into 1 Devonshire Terrace in 1841 Grip went with the Dickens family. It was a noisy and not particularly likeable bird, who bit the ankles of visitors and servants, even the children, but Dickens was adamant that the obnoxious bird should stay. He took a keen interest in all of Grip's antics and utterances. Grip had an extensive

vocabulary, a favourite of his being "Halloa, old girl."

Dickens at the time showed a frenzied infatuation with the newly married Queen Victoria; even to such an extent that people thought he had gone mad. Landseer, a good friend of Dickens, stated that Dickens was 'raven mad', which was misconstrued as 'raving mad.' Peter Ackroyd, however, thinks that this explanation is unlikely, although the rumours of Dickens having gone mad definitely circulated in London's literary circles.

Grip died after acquiring a taste for paint. He would tear paint from furniture and eat it, and even drink liquid paint if he could get access to it. Dickens described Grip's demise in a facetious letter. First a bird fancier was called in to administer a powerful dose of castor oil. The following morning, much better, Grip "so far recovered his spirits as to be enabled to bite the groom severely." But he had a relapse, in which he talked to himself incoherently. "On the clock striking twelve he appeared slightly agitated, but he soon recovered, walked twice or thrice along the coach-house, stopped to bark, staggered, exclaimed Halloa old girl (his favourite expression) and died."

Dickens replaced the raven with another and an eagle. While he found

them charming and amusing, his family were not so enamoured and his children complained the birds bit their ankles.

The original Grip did stick around, however, as Dickens had him stuffed and mounted in his office. The taxidermist involved may have given rise to Mr Venus in 'Our Mutual Friend.' The stuffed bird was sold at an auction following Dickens's death, and bounced around several private collections before coming into the hands of Colonel Richard Gimbel, a tremendous Poe and Dickens enthusiast, and upon his death he bequeathed the bird to the Free Library of Philadelphia, where it can still be seen in an obscure corner.

When Dickens wrote *Barnaby Rudge*, he sent a copy to his contemporary and associate, Edgar Allen Poe to review. Poe responded that he liked it, but thought the raven needed a larger and more central role. He was especially drawn to a line about the raven tapping at the door. Several years later, Poe published "The Raven," no doubt well known to you.

*Once upon a midnight dreary, while I pondered, weak and weary,
Over many a quaint and curious volume of forgotten lore –
While I nodded, nearly napping, suddenly there came a tapping,
As of some one gently rapping, rapping at my chamber door –
"Tis some visitor," I muttered, "tapping at my chamber door –
Only this and nothing more."
Etc.*

Talking ravens are well known in old Norse mythology as attested by the two ravens that accompany Odin, Huginn and Muninn that sit on Odin's shoulders. They would fly out over Midgard at dawn every day and bring Odin information about all the things going on in the world. Huginn in Old Norse means 'thought' and is connected with Dutch 'geheugen' and 'heugenis' and Muninn, old Norse for 'memory' also means 'mind'

We hear of Huginn and Muninn in the *Poetic Edda*, compiled in the 13th century from earlier traditional sources: the *Prose Edda* and *Heimskringla*, written in the 13th century by Snorri Sturluson.

In the Poetic Edda poem we find *Grímnismál*, the tale of Grímnir.

The god *Odin* (disguised as *Grímnir*) provides the young *Agnarr* with information about Odin's companions. He tells the prince about Odin's wolves *Geri and Freki*, and, in the next stanza of the poem, states that *Huginn*

and *Muninn* fly daily across the entire world, *Midgard*. Grimnir says that he worries Huginn may not come back, yet more does he fear for Muninn.

*O'er **Mithgarth** Hugin and Munin both
Each day set forth to fly;
For Hugin I fear lest he come not home,
But for Munin my care is more.*

In another Icelandic poem, the Third Grammatical Treatise, an anonymous verse is recorded that mentions the ravens flying from Odin's shoulders; Huginn seeking hanged men, and Muninn slain bodies. The verse reads:

*Two ravens flew from **Hnikar's** [Óðinn's]
shoulders; Huginn to the hanged and
Muninn to the slain [lit. corpses]*

Scholars have linked Odin's relation to Huginn and Muninn to *shamanic* practices. *John Lindow* relates Odin's ability to send his "thought" (Huginn) and "mind" (Muninn) to the trance-state journey of *shamans*. Lindow says the *Grímnismál* stanza where Odin worries about the return of Huginn and Muninn "would be consistent with the danger that the shaman faces on the trance-state journey."

Let me now take you from Old Norse and Iceland to Scotland, because these lines reminded me of one my favourite poems, *The Twa Corbies*, in which ravens are portrayed as birds full of information, but also as scavengers of the dead.

The Twa Corbies

*As I was walking all alane,
I heard twa corbies makin a mane;
The tane unto the ither say,
"Whar sall we gang and dine the-day?"
"In ahint yon auld fail dyke,
I wot there lies a new slain knight;
And nane do ken that he lies there,
But his hawk, his hound an his lady fair."
"His hound is tae the huntin gane,
His hawk tae fetch the wild-fowl hame,*

THE DUTCH DICKENSIAN

*His lady's tain anither mate,
So we may mak oor dinner swate."
"Ye'll sit on his white hause-bane,
And I'll pike oot his bonny blue een;
Wi ae lock o his gowden hair
We'll theek oor nest whan it grows bare."
"Mony a one for him makes mane,
But nane sall ken whar he is gane;
Oer his white banes, whan they are bare,
The wind sall blaw for evermair."
corbies = ravens fail = turf hause = neck theek = thatch*

In Old English or Anglo-Saxon poems battles are described with ravens wheeling over the battleground, circling in the air and waiting for the feast to be provided by the bodies of the slain warriors that have been stripped to the skin by the victors.

I think that Tolkien, who was an eminent professor of Old English, drew on these aspects, in *'The Hobbit,'* when he describes the events before the Battle of the Five Armies. Thorin and Company are anxious for news, as Smaug has not been seen or heard of for some time. They see flocks of carrion birds gathering in the distance and fear that there is a battle looming in the near future. Thorin wishes there were ravens still present since they could bring information, like they were wont to do for the King under the Mountain in the old days.

The thrush that has shown them the way into Erebor brings a very old and bald raven, Roäc, to the company. Roäc, son of Carc, is "*a descendant of those [ravens] that had remained on the hill even after Smaug had driven out their old allies, the Dwarves.*" He is able to speak Westron and tells the company that Smaug is dead, killed by Bard of Laketown. He informs Thorin that several armies are gathering to lay claim to (parts of) the immens treasure Smaug has gathered and advises Thorin to heed those just claims. Thorin Oakenshield, besotted by the immense wealth now in his possession, angrily dismisses this advice. Roäc agrees to bring a message to *Dáin II Ironfoot* from Thorin, a call for help in guarding the treasures of Erebor in the wake of the coming war. However, Roäc also gives a piece of advice to Thorin, warning him that "the treasure is likely to be your death".

To return to Grip, he was not the last of his name. In 2012 a new raven to join the Tower of London was named after Dickens' own bird, the third to be named after Grip. The Grip that was resident in the Tower during WWII survived the 1974 IRA bombing attack on the Tower.

LANGS OF OVER HET RANDJE? — *Negentiende eeuwse schrijvers en hun buitenechtelijk nageslacht*

Kees Klok

De negentiende eeuw staat bekend als een eeuw van benauwende zeden en extreme preutsheid, vaak samengevat onder de term Victoriaanse moraal. Een moraal die, naarmate de eeuw vorderde en overging in de vroege twintigste, de periode voor de Eerste Wereldoorlog, steeds verstikkender leek te worden. Heren die flauwvielen bij het aanschouwen van een damesenkel, u kent die anekdote wel. Een schrijver als Thomas Hardy had het daar zo moeilijk mee, dat hij die moraal op de korrel nam in zijn romans *Tess of the d'Urbervilles* en *Jude the Obscure*, waarvan de laatste zoveel schandaal veroorzaakte, dat hij het schrijven van proza er verder aan gaf en zich uitsluitend nog op de dichtkunst richtte. Thomas Hardy had, voor zover ik weet, geen buitenechtelijke kinderen en hoort daarom in dit verhaal niet thuis.

De keuze van dit voor negentiende eeuwse begrippen gewaagde onderwerp komt voort uit het reilen en zeilen van Lady Dedlock uit ons boek of study *Bleak House*, die de moeder blijkt te zijn van Esther Summerson, een van de vertelsters uit het boek en die, aangezien Lady D. van Esther beviel alvorens zij in het huwelijk trad, dus een buitenechtelijk kind was. Misschien wat ver gezocht om dit feit als aanleiding voor mijn betoog te nemen, ware het niet dat over de schepper van *Bleak House* het gerucht gaat dat het weleens zou kunnen zijn dat hij bij zijn geheime minnares een kind zou hebben verwekt dat in Frankrijk al dan niet jong is overleden of wellicht ergens zou zijn ondergebracht. Een gerucht waarvan wij nimmer zullen weten of het waar is of niet, omdat eenvoudigweg de bewijzen ontbreken. Wij kunnen het slechts geloven of niet geloven, maar wij doen hier niet aan theologie, dus laat ik het bij de constatering dat wel vaststaat dat Dickens iets had met Ellen Ternan, dat die verhouding, vrijwel zeker om schandaal te voorkomen, altijd met diep zwijgen omgeven bleef en dat we verder geen idee hebben of er ooit een kind is geweest. Waarom Dickens zijn bijzit zo hardnekkig verzwegen, terwijl heren van stand, ondanks de Victoriaanse moraal, over 'het hebben van' vaak niet zo moeilijk deden, vermits het maar geen bijzit uit de eigen stand betrof, is iets waarover een uwer zich wellicht in de toekomst eens het hoofd kan breken.

Mijn betoog gaat over vier schrijvers met buitenechtelijke kinderen. Min of meer willekeurig gekozen, al moesten ze geheel of gedeeltelijk in de negentiende eeuw leven. Toevallig las ik nog niet zo lang geleden de biografie die Claire Tomalin schreef over Mary Wollstonecraft, verscheen een paar

maanden geleden de prachtige biografie van Jacob van Lennep, Een bezielde schavuit, door Maria Matthijssen, publiceerden Rick Honings en Peter van Zonneveld in 2016 De gefnuikte arend, het levensverhaal van Willem Bilderdijk en had ik het in 2013 gepubliceerde boek Ellendige levens, door Rick Honings en Olf Praamstra in de kast staan, dat gaat over de levens van een aantal Nederlandse schrijvers in de negentiende eeuw. Een boek dat geen van u zou mogen missen, al zijn sommige van die levens minder ellendig dan vermoed, zij het wel altijd zeer opmerkelijk.

Mary Wollstonecraft, Willem Bilderdijk, Jacob van Lennep en Gerrit van der Linde, beter bekend als De Schoolmeester, daar gaat het om.

Mary Wollstonecraft (1759-1797) hoort strikt genomen nog tot de achttiende eeuw, maar gezien haar voor die tijd moderne opvattingen, meen ik toch dat zij in dit rijtje auteurs thuishoort. Zij is de geschiedenis ingegaan als de eerste feministe avant la lettre, een getalenteerde schrijfster die opkwam voor de rechten van de vrouw. Dat zij haar tijd wat dat betreft zeer vooruit was, be-

Mary Wollstonecraft

wijst het feit dat het, althans in Nederland, tot na de Tweede Wereldoorlog moest duren voordat de bepaling uit de wet werd geschrapt dat vrouwen bij hun huwelijk handelsonbekwaam werden. Na een moeilijke jeugd in een gezin met vijf

kinderen, waarvan zij op een na de oudste was, met een vader die almaar herenboer wilde zijn, terwijl dat steeds maar mislukte, en een oudere broer die door haar moeder en grootvader zeer werd voorgetrokken, verliet zij op haar negentiende het ouderlijk huis om een weinig succesvolle carrière te volgen als achtereenvolgens gezelschapsdame, oprichtster van een school in Newington Green en gouvernante in het gezin van lady Kingsborough, afgewisseld door perioden van persoonlijk drama, zoals het overlijden van haar geliefde vriendin Fanny Blood. In 1787 keerde het tij toen zij van de progressieve Londense uitgever Joseph Johnson de kans kreeg voor zijn tijdschrift *Analy-*

tical Review te gaan werken als redactie-assistente. Al snel begon ze ook voor het blad te schrijven en boeken te bespreken. In de kring rond Johnson kreeg zij de kans haar talenten en gedachten te ontwikkelen.

Dat resulteerde ondermeer in haar twee polemische werken *Vindication of the Rights of Men* (1790) en *Vindication of the Rights of Woman* (1792). Zij werd ondertussen hevig verliefd op de gehuwde schilder en filosoof Henry Fuseli, een liefde die onbeantwoord bleef. Toen haar gevoelens haar te veel dreigden te worden, vertrok ze naar Frankrijk om daar de revolutie te steunen, maar wel op een ongelukkig moment, de Terreur stond op uitbreken. Mary vergat Fuseli en werd verliefd op een Amerikaanse speculant en auteur, Gilbert Imlay, een man met liberale opvattingen. Het uitbreken van oorlog tussen Frankrijk en Engeland noodzaakte Mary zich uit te geven voor de echtgenote van Imlay, hoewel er nooit een huwelijk zou volgen. In 1794 wordt hun dochter Francis (Fanny) geboren. Imlay vertrekt naar naar Londen, Mary volgt enkele maanden later, in 1795. Het stuklopen van de verhouding met Imlay was de oorzaak van een halfslachtige en dus mislukte zelfmoordpoging (zij nam een grote hoeveelheid laudanum tot zich, maar niet voldoende). Imlay vroeg haar daarop een reis naar Scandinavia te maken om orde te brengen in zijn financiële zaken daar, waar Mary wonderwel mee instemde. Die reis resulteerde in haar boek *Letters from Sweden*, een werk dat zeer werd bewonderd door de filosoof William Godwin. Toen inmiddels duidelijk was dat de liefdesrelatie met Imlay voorgoed over was, ondernam zij een tweede zelfmoordpoging, die ze in een brief aan haar gewezen geliefde aankondigde. Op een oktoberavond sprong zij van Putney Bridge, maar de sprong werd gezien en wederom werd ze tijdig gered.

Enkele maanden daarop leerde zij William Godwin kennen. Al snel werden zij goede vrienden en ontstond een liefdesrelatie. Spoedig bleek Mary zwanger. Om ophef te voorkomen als zou blijken dat zij twee buitenechtelijke kinderen had, haalde ze Godwin, eigenlijk een tegenstander van het huwelijk, over om met haar te trouwen. Het huwelijksgeeluk duurde niet lang. Begin september beviel Mary van een dochter, ook Mary genoemd. Na de geboorte ontstonden complicaties, die tien dagen later leidden tot haar dood, op 38-jarige leeftijd. Godwin bleef achter met de twee meisjes. Fanny zou in 1816 een einde aan haar leven maken. Mary erfde het literaire talent van haar ouders. Zij trouwde op 17-jarige leeftijd met de dichter Percy Bysshe Shelley en schreef twee jaar later haar beroemde roman *Frankenstein*. Mary stierf in 1851 in Londen aan een hersentumor.

Willem Bilderdijk (1756-1831) was wellicht de grootste hypochonder uit de Nederlandse letteren. Hij tobde in zijn jonge jaren zo'n tien jaar met een been-

Willem Bilderdijk

vliesontsteking, die hem al die tijd veroordeelde om binnen de muren van het ouderlijk huis te verblijven. Begenadigd met een buitengewone intelligentie, tegenwoordig zouden we spreken van hoogbegaafd, resulteerde zijn jeugd in een zeer belesen Willem, die eveneens zeer bedreven was met de pen, maar ook in een in hoge mate wereldvreemd persoon. Hij studeerde rechten in Leiden, waarna hij zich vestigde als advocaat in Den Haag. Willem had de pech, behalve een religieus fanaat, ook een vurig oranjeklant te zijn. Toen prins Willem V in 1795

het land uit werd gejaagd en de Patriotten de macht overnamen, weigerde hij de als advocaat verplichte eed op de rechten van de mens en de burger af te leggen. Daardoor kon hij zijn praktijk niet meer uitoefenen.

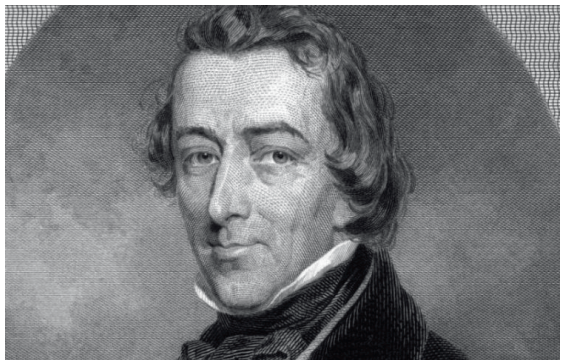
Bilderdijk had in 1784 kennis gekregen aan Catharina Rebecca Woesthoven, een jonge vrouw die in de ban van zijn poëzie was geraakt en die hij binnen een half jaar wist te bezwangeren, niettegenstaande een ietwat duister gebleven affaire in diezelfde tijd met een Leidse uitgeversdochter, Anne Luzac. Willem en Catharina trouwden en hoewel alles in het begin koek en ei leek, bleek van lieverlee dat het karakter van Catharina niet goed paste bij de zwaarmoedige, prikkelbare en hypochondrische aard van Willem. Dat verhinderde het echtpaar niet om vijf kinderen te verwekken, waarvan slechts een dochter, Louise, en een zoontje, Elius, in leven bleven, iets wat Willem veel leed bezorgde. Bilderdijk had een groot literair talent, maar met geld kon hij niet omgaan, terwijl zijn huwelijk steeds slechter werd. Dit en zijn uitzichtloze financiële situatie leidden in 1795 tot een vlucht, zonder zijn gezin, naar het buitenland. Via Hamburg kwam hij tenslotte in Londen terecht, waar hij zich met moeite in leven hield door privélessen te geven in diverse vakken.

In Londen wordt Willem verliefd op een 19-jarige leerlinge aan wie hij Italiaanse les gaf. Het meisje, Katharina Wilhelmina Schweickhardt, beantwoordde de liefde en volgde Willem in 1787 naar Brunswijk, waar hij privaattlessen ging geven. Er kon echter geen sprake zijn van samenwonen, Willem was immers nog gehuwd. Katharina vestigde zich, na in Berlijn te zijn bevallen van een buitenechtelijke zoon van Willem, in Hildesheim, 'slechts'

acht uren gaans van Brunswijk. Dat stond de voortgang van de liefde evenwel niet in de weg en die resulteerde uiteindelijk in acht kinderen, waarvan slechts twee niet jong stierven, een feit dat niet bijdroeg aan het verlichten van Bilderdijks zwaarmoedigheid. Dat alles stond zijn dichterlijke productie geenszins in de weg, maar dit terzijde.

Bilderdijk aanbad zijn geliefde, ondanks de heimwee, het geldgebrek, het opiumgebruik en het denken aan ziekte en dood, die het leven van de dichter kenmerkten. Na een paar jaar vestigde Katharina zich dichterbij, in Peine, dat nog maar op vier uur gaans afstand lag. Ondertussen had de wettelijke mevrouw Bilderdijk lucht gekregen van de affaire en hoewel echtscheiding in die tijd allerminst gebruikelijk was, liet zij die in 1802 uitspreken, waarna Bilderdijk zich bij zijn geliefde voegde. In 1806, bij het aantreden van koning Lodewijk Napoleon, kreeg Bilderdijk de gelegenheid met zijn gezin terug te keren naar Nederland, waar hij hoopte op een professoraat in de letteren in Leiden. Dat ging niet door, het werd een baantje bij de Maatschappij der Nederlandse Letteren. Ook in Nederland wachtte onze hypochonder, die steeds reactionairder ideeën kreeg, weinig geluk. Zijn Leidse woning werd verwoest bij de ontploffing van het kruitschip (januari 1807), waarna hij zich eerst in Den Haag en daarna in Amsterdam vestigde. In 1817 keerde het gezin terug in Leiden, maar nog steeds zat er geen professoraat in, slechts een privaatdocentschap en een jaargeld van koning Willem I. Tien jaar later vestigde hij zich in Haarlem, waar in 1830 zijn geliefde overleed, een jaar later gevolgd door Willem zelf, die ondanks een ellendig leven een indrukwekkend literair oeuvre achterliet. Hij werd begraven in de Haarlemse St. Bavo.

Jacob van Lennep (1802-1868) wordt door Marita Matthijsen *'een bezielde schavuit'* genoemd. Enerzijds was hij bijzonder intelligent, ondernemend met een ongekende werkkraft, literair begaafd en maatschappelijk betrokken, anderzijds was hij ook wat we eufemistisch maar *'een beetje ondeugend'* zullen noemen. Voordat hij trouwde met een tien jaar oudere freule, was hij al vader geworden van een meisje dat hij pas drieëndertig jaar later officieel als zijn dochter zou erkennen, hoewel hij al eer-

Jacob van Lennep

der financieel zorg voor haar droeg. De moeder van deze Geertruida Elisabeth Tulle is tot op heden onbekend. Verschillende dames uit de hoogste kringen, waartoe ook Van Lennep behoorde, komen voor de eer in aanmerking, Cootje Elout, aan wie Van Lennep in 1820 de liefde verklaart, Martha Amersfoordt, de zuster van zijn vriend Jan Amersfoordt, waarvoor Jacob grote affectie had, of wellicht barones Henriette van Asbeck, die Jacob kende van haar verblijf op het Manpad, het buitenhuis van de familie Van Lennep in de buurt van Haarlem, voordat zij in het huwelijk trad met baron Hendrik Rengers, betaalmeeester van Leeuwarden. Hoe dan ook, het meisje werd uitbesteed en moest ruim drie decennia wachten om tot de familie van Van Lennep te worden toegelaten.

Volgens Marita Matthijssen waren vijf vrouwen van groot belang in het leven van Van Lennep: zijn moeder, die hij op jonge leeftijd verloor, de onbekende geliefde die Betje Tulle baarde, jonkvrouw Henriette Röell, met wie hij in 1824 trouwde, Doortje Ringeling, met wie hij er in 1834 vandoor wilde gaan en Zwaantje Cornelia van Ockenburg, een Haagse bakkersvrouw bij wie hij tussen 1853 en 1865 vier kinderen verwekte.

Opvallend is dat het huwelijk van Jacob van Lennep, ondanks zijn escapades, altijd goed is gebleven en dat hij Henriette, in de woorden van Marita Matthijssen, altijd op handen heeft gedragen. Hoewel Henriette niet zal hebben staan juichen toen Jacob berouwvol van zijn mislukte ontsnapping met Doortje terugkeerde, lijkt de affaire geen blijvende schade teweeg te hebben gebracht, evenals Jacobs omgang met Zwaantje. Opmerkelijk is wel dat Zwaantje uit een lagere stand afkomstig was en dat daardoor Jacobs 'vreemdgaan' hem niet al te hard werd aangerekend. Hij moest tenslotte wat toen hij in 1853 lid van de Tweede Kamer werd en hij regelmatig in Den Haag verbleef. Dat heren uit de hoogste kringen nu en dan hun heil zochten bij dienstmeisjes, bakkersvrouwen of andere bereidwillige dames uit de lagere standen, werd kennelijk meer als een soort recht beschouwd dan als een schande, al moest je het niet van de daken schreeuwen. Van Lennep heeft financieel altijd gezorgd voor de kinderen die hij bij Zwaantje verwekte en die na haar overlijden werden opgenomen in het gezin van haar broer. Na het overlijden van Van Lennep zette zijn zoon Maurits die geldelijke steun voort.

Een affaire met een vrouw uit de eigen stand lag veel gevoeliger. Dat verklaart de diepe stilte en geheimzinnigheid waarmee de geboorte van Betje Tulle werd omringd en de moeite die vader Van Lennep deed om zijn zoon tijdig terug te halen nadat duidelijk werd dat hij er vandoor was met Doortje, een meisje uit de eigen stand, dochter van een buurvrouw van Jacob's buitenhuis Woestduin bij Haarlem. Jacob en Doortje werden aangetroffen in een herberg te Rotterdam. Hun bagage was al aan boord van de boot naar Engeland, maar

kennelijk was de overredingskracht van vader Van Lennep zo groot, dat de schrijver en landsadvocaat met hangende pootjes bij pa in de koets stapte, terwijl een zwager zich over Doortje ontfermde, die haar leven lang ongehuwd zou blijven. Het is aannemelijk dat de premaritale affaire met de geheime liefde en moeder van Betje, hoogstwaarschijnlijk iemand uit de eigen stand, de oorzaak was dat Jacob van Lennep nooit een fel door hem begeerd professoraat zou krijgen.

Gerrit van der Linde (1808-1858) werd geboren te Rotterdam als zoon van een commissionair. Al voor hij in 1825 theologie ging studeren in Leiden, schreef hij gedichten. In Leiden raakte hij bevriend met de gebroeders Aart en Willem Veder, die eveneens afkomstig waren uit Rotterdam, en met Jacob van Lennep. Hij zou tot zijn dood met Van Lennep bevriend blijven. Deze steunde

Gerrit van der Linde, 'De Schoolmeester'

hem ook toen Van der Linde in grote problemen raakte. Van der Linde was een goede student en onder medestudenten en professoren zeer gezien. In 1832 slaagde hij cum laude voor zijn kandidaatsexamen. De verwachting was dat hij, na het behalen van zijn propo- nentsexamen met gemak een positie als dominee zou verwerven en daarmee een goed inkomen. Gelschieters leenden daarom gmakkelijk geld aan Van der Linde, ondanks zijn precaire financiële situatie. Die kwam enerzijds voort door het feit dat zijn vader zijn studie niet meer kon betalen en hij maar een beperkte beurs wist te verwerven, anderzijds hield hij er een studentikoze levenswandel op na, waarbij hij zich nogal gevoelig toonde voor de charmes van het andere geslacht. In 1833 bezwangerde hij het Leidse dienstmeisje Leentje Jasperse, die een zoon, Gérard, van hem kreeg. Iets waar niet zwaar aan werd getild, zolang het maar in beperkte kring

hem ook toen Van der Linde in grote problemen raakte. Van der Linde was een goede student en onder medestudenten en professoren zeer gezien. In 1832 slaagde hij cum laude voor zijn kandidaatsexamen. De verwachting was dat hij, na het behalen van zijn propo- nentsexamen met gemak een positie als dominee zou verwerven en daarmee een goed inkomen. Gelschieters leenden daarom gmakkelijk geld aan Van der Linde, ondanks zijn precaire financiële situatie. Die kwam enerzijds voort door het feit dat zijn vader zijn studie niet meer kon betalen en hij maar een beperkte beurs wist te verwerven, ander-

bekend bleef.

Was het bij dit buitenechtelijk kind gebleven, dan had Van der Linde zich hoogstwaarschijnlijk geschaard in het legioen dominee-dichters dat in de negentiende eeuw door de vaderlandse letteren marcheerde. Kort na de geboorte van Gérard barstte echter de bom. Gerrit was bevriend met professor A.H. van der Boom-Mesch en zijn echtgenote. Met de echtgenote, Jeanne Mobachius Quet, ging de vriendschap echter uitzonderlijk ver. Zij biechtte haar man op dat zij geregeld het bed deelde met Van der Linde. De woedende professor deed zijn beklag bij collega Van Hengel, hoofd van de theologische faculteit, die hem bezwoer dat Van der Linde nooit en te nimmer tot het domineesambt zou worden toegelaten. Zodra dat nieuws bekend werd, kwamen Gerrits schuldeisers in het geweer. Uit vrees voor de gevolgen dook de aspirant-dominee onder, tot hij in januari 1834 kans zag met een schip naar Engeland te vluchten. Daar kwam hij berooid en zonder enige kennis van het Engels aan. De bedelstaf lag in het vooruitzicht, maar Jacob van Lennep liet hem niet in de steek en met behulp van de filantroop Henry Philip Hope, wist hij zelfs in 1835 een school in Islington over te nemen. Gerrit bleek allerminst een Mr. Squeers. Hij voerde allerlei modernisering door in het lespakket, waardoor de school in aanzien steeg en een succes werd. In 1837 trouwde hij met Marie Eve Caroline Monteuuis, wiens vader een kostschool uitbaatte in Boulogne-sur-Mer, een plaats die bij Charles Dickens favoriet was, al vermelden de annalen niet of Gerrit en Charles elkaar ooit hebben ontmoet. Van der Linde steeg, evenals Dickens, op de maatschappelijke ladder en kon tenslotte een school overnemen in het deftige Cromwell House in Highgate. Wel duurde het tot 1848 voor hij weer voet op Nederlandse bodem zette. Daarna bleef hij het vaderland met enige regelmaat bezoeken. Bekendheid kreeg Van der Linde onder het pseudoniem De Schoolmeester, nadat hij op verzoek van Jacob van Lennep vanaf 1850 ging meewerken aan de door hem geredigeerde almanak Holland. In januari 1858 overleed De Schoolmeester, naar alle waarschijnlijkheid aan de gevolgen van een longontsteking.

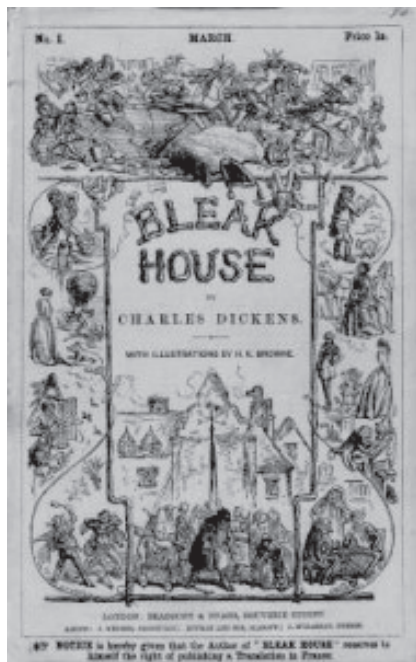
Welke conclusie kunnen wij uit het voorgaande trekken? In ieder geval dat genoemde letterkundigen niets menselijks vreemd was en dat, om een treffend cliché te gebruiken, het bloed kruipt waar het niet kan gaan. Ophef in geval van een affaire moest worden voorkomen, zeker als het ging om iemand uit de eigen stand. Die kon leiden tot een gemist professoraat of een vergane kans op een positie als predikant. Wie schulden had deed er ook maar beter het zwijgen toe. Daarom werden affaires zo goed en zo kwaad als het kon geheim gehouden of werd aan een verhouding een schijn van wettelijkheid gegeven, zoals in het geval van Mary Wollstonecraft & Gilbert Imlay en Willem Bilderdijk & Katharina Schweickhardt. Een verhouding met iemand uit de lagere

standen werd iemand minder, soms vrijwel niet, aangerekend. Wel gedroeg Jacob van Lennep zich als een heer, door financieel voor de kinderen uit zijn affaires te zorgen, al verbaast het dat hij Betje pas na meer dan drie decennia officieel erkende. Dat had wellicht te maken met de afkomst van haar moeder en de angst dat diens naam bekend zou worden. Het einde van de achttiende en het begin van de negentiende eeuw wordt weleens gezien als een periode van braafheid, uitgedrukt in de opvoedende verzen van Hieronymus van Alpen (1745-1803). Met die braafheid valt het geloof ik wel mee.

Dordrecht, juni 2018

LADY DEDLOCK, THE LADY AND THE HOUSE

*Hierna publiceren wij de min of meer letterlijke tekst van de lezing die ons lid Christien Willemsen heeft gehouden tijdens de bijeenkomst van de Haarlem Branch op ... in **Kraantje Lek** (Red.)*

Zoals bij meer van Dickens personages het geval is, onthult Lady Dedlock's naam bij voorbaat met wie we te maken hebben: een gesloten type uit hogere kringen.

Het woord (in de eigenlijke spelling 'deadlock') heeft vele betekenissen die allemaal te maken hebben met stilstand, onbeweeglijkheid, doodlopend etc. Ook de wijze waarop Dickens haar landgoed Chesney Wold beschrijft roept associaties op met stilstand, stoffigheid en vooral verveling. De dame lijkt een geheel te vormen met het huis, maar de vraag of het huis zo geworden is door haar of andersom is een soort hamvraag die ontstaat in het tweede deel van dit artikel en in het derde proberen we te herleiden waar alle mensen en dingen die zich in het huis bevinden allemaal voor staan en betekenen voor Lady Ded-

lock. Maar eerst het huis zelf: dit bestaat nog steeds en is tegenwoordig een toeristische trekpleister in Lincolnshire!

1. Rockingham Castle, het model voor Chesney Wold, inclusief omgeving

Dickens heeft er vaak verbleven omdat hij bevriend was met de toenmalige bewoners Richard en Lavinia Watson die hij in 1846 had leren kennen in Lausanne. Er ontstond een hechte vriendschap, de meest hechte onder zijn weinige vriendschappen met de adel, en de brieven die hij aan Lavinia zou schrijven behoren tot de meest intieme en onthullende en *David Copperfield* is aan hen opgedragen.

Het kasteel behoorde al meer dan 300 jaar aan Richards familie. Hij overleed in 1852 en Lavinia (Dochter van lord George Quin en kleindochter van de 1e markies van Headfort en de 2e graaf Spencer) in 1888. Zij bleef als jon-

ge weduwe met 4 kinderen achter nadat Richard in zijn eigen kerkje was bijgezet. Dickens beschreef haar als “*a woman of great courage and understanding, and of a well disciplined though very affective nature*”. Toch wel een heroïsch ideaalbeeld dat Lady Dedlock ook leek te zijn, maar dat is vast ook de enige overeenkomst.

Het echtpaar Watson organiseerde in hun hoogtijdagen allerlei stijlvolle evenementen voor hun vele gasten in het kasteel, zoals opvoeringen van Dickens' toneelstukken waarin hij zelf meespeelde.

Hij schreef erover “*I always think of Rockingham, after coming away, as if I belonged to it and had left a bit of my heart behind.*” Uit deze feiten blijkt al dat de Dedlocks, op een paar onbelangrijke zaken na, niet zijn gebaseerd op de Watsons. Het is vooral hun behuizing en omgeving waar Dickens gebruik van maakt, zij het door een duisterder waas bekeken en los van zijn eigen ervaringen.

Behalve het kasteel zelf spelen allerlei bestaande plekken in de omgeving een rol in *Bleak House*:

Het stadje en de Dedlock Arms:

Esther Summerson arriveert bij haar eerste bezoek aan Chesney Wold in een klein plaatsje dat zomaar het nabijgelegen Market Harborough zou kunnen zijn. Net als in het boek bezit het een behoorlijk marktplein en een kerk met torenspits. Van daar gaat de reis verder naar een dorpje dat direct bij Chesney Wold is gelegen, aan een heuvelachtige weg met een herberg waarvan het uithangbord met het wapen van de Dedlocks heen en weer zwiëpt. Deze beschrijving matcht keurig met het dorpje Rockingham en met de Sondes Arms (Richard Watsons vader heette de 2e Lord Sondes) dat tot op de dag van vandaag fungeert als dorpscafé.

Ghosts Walk is gebaseerd op Elephant Hedge

Het bordes van Rockingham Palace eindigt bij een enorme oude taxushaag die Elephant Hedge genoemd wordt. Eigenlijk zijn het twee parallel lopende heggen waarbij men ziende door het midden uitzicht heeft op de kamer op de eerste verdieping waar Dickens verbleef. Hij gebruikte deze haag, hoewel hij het tegelpad erbij verzon, in het verhaal als de “*Ghosts Walk*”. In hoofdstuk 12 beschrijft hij de doorgang als “*touched at the western corner by a pile of fire in the sky.*”, zoals bij Elephant Hedge nog steeds gebeurt als de opgaande zon 's morgens aan de westzijde een lichtkolom doet verschijnen.

In *Bleak House* dankt de *Ghost's Walk* zijn naam aan een gebeurtenis in de Civil War waardoor duidelijk wordt dat Dickens wist wat Sir Lewis Watson of Rockingham toen is overkomen. Zijn z.g. Sir Marbury Dedlock uit *Bleak House* was koningsgezind, doch diens vrouw republikeins; evenals de ware voorvader van Richard wiens vrouw stamde uit de republikeinse familie Man-

ners. Omdat Sir Marbury Dedlock vreesde dat zijn vrouw de paarden zou mishandelen om ze onbruikbaar te maken voor de royalisten, ontstond er tussen hen een worsteling waarbij zij ten val kwam en haar heup blijvend verwondde. Na een paar weken zakte ze ineen en bleef dood op het pad dat sindsdien de Ghost's Walk werd genoemd. Dit spook wier stappen nog steeds weerklinken, zal pas ophouden met ijsberen als ze wordt gewroken c.q. de reputatie van Chesney Wold is bezoedeld. En dat is wat er gaat gebeuren als “onze” Lady Dedlocks geheim zou worden ontrafeld....

De toegangspoort en de Long Drawing-room, waar de zon 's avonds in valt

De toegang tot *Chesney Wold* is een poortgebouw dat herkenbaar is in de *drum towers in Rockingham*, en uitkomt op een binnenplein met uitzicht op de Long Drawing-room, die in Chesney Wold Long Gallery heet en ook daar vol hangt met familieportretten.

Dickens legt er nadruk op dat het de portretten van overledenen zijn, en dat de invallende zon die patronen weeft op de vloerkleden een sfeer van saaiheid en stilstand creëert. De zonnestralen geven ook aanwijzingen over Lady Dedlock: middenin de kamer staat, in het donker, een beeld van een moederfiguur met een cherubijntje waar af en toe een straaltje licht op valt en er hangt een portret van Lady Dedlock helemaal in het duister en met het gezicht van dit tweetal afgewend.

In de beschrijving hoe de objecten belicht worden, wordt verteld wat er is gebeurd én nog gaat gebeuren. Lady Dedlock heeft haar ouderlijke plichten verzaakt en haar onechte dochter in de steek gelaten om haar adellijke positie te kunnen behouden. De gevolgen van haar wangedrag worden aangegeven door de vallende schaduwen, zoals er een als een vlek op haar rok verschijnt. De volgende zin uit hoofdstuk 40 geeft aan dat er daadwerkelijk een schaduw over haar leven zal vallen: “*And now, upon my lady's picture over the great chimney-piece, a weird shade falls from some odd tree, and turns it pale and flutters it, and looks as if a great arm held a veil or hood watching an opportunity to draw it over her.*”

Mr. Tulkinghorn's logeerkamer:

Richard Watson liet de Flag Tower bijbouwen aan de bordeszijde van de Long Gallery. In deze toren bevindt zich een klein vertrek dat Dickens gebruikte als Tulkinghorn's logeerkamertje:

“*He sleeps in his turret, with a complaining flagstaff over his head ... and has some leads outside, on which any fine morning when he is down here ... his black figure may be seen walking.*” (hoofdstuk 12)

Het bijbehorende kerkje:

Het origineel is net als in Bleak House door een pad met het dorp verbonden.

Dickens schreef: *“On Sundays the little church in the park is mouldy; the oaken pulpit breaks out into a cold sweat; and there is a general smell and taste as of the ancient Dedlocks in their graves.”* (hoofdstuk 2)

In werkelijkheid is de kerk in een betere conditie, maar herbergt het wel degelijk een aantal graven en monumenten van de familie.

En tenslotte de ideale huishoudster Mrs Rouncewell:

“It is the next difficult thing to an impossibility to imagine Chesney Wold without Mrs. Rouncewell, but she has only been here fifty years”. (hoofdstuk 7)

De echte – haar naam was Mrs. Champion – wordt door Dickens in een verslag van een bezoek aan een toneelvoorstelling op Rockingham in 1849, minder vleidend aangeduid als *“the enormously fat housekeeper”*.

Maar haar positie zal ook door Dickens serieus genomen zijn, want ze bekleedde een verantwoordelijke functie en bewoonde een grote kamer met uitzicht op de binnenplaats, die tegenwoordig de *Muniments Room* is en tegenover de keuken ligt. Er is nog een stille getuige van haar gezag aanwezig in de vorm van een bordje op de keukendeur met de tekst: *“No person Whether belonging to the Family or Not, is ever under any pretext to enter the Kitchen without obtaining leave. RING the BELL”*.

Hoe het kasteel beschreven wordt in het boek:

Dickens beschrijft het landgoed subjectief, waardoor het een gevangenis van saaiheid wordt die als een soort kooi om Lady Dedlock heen zit, om haar verveling en langdradig en leeg bestaan te symboliseren. Het straalt stagnatie en verval uit en alles wordt vanuit een zeer eenzijdig negatief perspectief beschreven:

– Het is er altijd rotweer, met heftige regens die tot in detail beschreven worden, zoals hele fantasieën wat allerlei dieren die zich ergens verschuilen wel niet zouden denken, of het gewerschot dat dof wegsterft door de vochtige lucht. Dit verwijst ook naar de modder en mist bij Chancery Court en geeft de overeenkomst daarmee aan. Dit in tegenstelling tot wat een beschrijving met mooi weer en fraaie bloemen in de tuinen of associaties met een hof van Eden, rust en natuur zou kunnen doen.

– Het interieur wordt aangemerkt als somber en ouderwets, niet onderhevig aan veranderingen en het hele huis schijnt een soort monument voor een verleden waarover niemand rouwig hoeft te zijn dat het voorbij is. Ook hier zou je iets tegenover kunnen stellen als de mooie kunstwerken en het kostbare antiek die de sfeer van een roemrijk verleden ademen, wat vast net zo waar is van de positieve kant bekeken.

– Er gebeurt niets belangwekkends, de familie van nu voert zinloze gesprekken, doet niets voor de kost en is decadent, in plaats van dat er ook maar

één intelligent of markant persoon tussen zit die iets bereikt heeft of überhaupt sympathiek is. De overleden familie was van hetzelfde laken een pak, dus wordt er ook geen enkele voorouder in positieve zin genoemd.

Het huis en Lady Dedlock schijnen elkaar te symboliseren, eerst heb je het gevoel dat zij het huis vormt maar het is juist andersom. Niet alleen het huis, maar sowieso het milieu waarin ze terecht is gekomen en steeds verder alleen in komt te staan naarmate ze ontdekt hoe het met haar naasten uit het verleden is afgelopen. Haar dochter, die nog blijkt te leven, is opgevoed door haar boosaardige zuster die dit verzweg, en haar minnaar is juist kort geleden en in slechte omstandigheden overleden aan een overdosis.

2. Lady Dedlock, hoe de onaantastbare diep komt te vallen

Hoe ze in het begin van het verhaal overkomt in haar rol

Het beeld dat de “grote wereld” zoals Dickens die noemt, van haar heeft is van een dame uit de hoogste kringen van de Londense society, van wie de pers bijhoudt waar ze allemaal gesignaleerd is en vooral wat ze aan had en die bovendien getrouwd is met een machtige man waar niet mee te spotten valt.

Door haar grote zelfbeheersing weet ze altijd in balans te blijven, maar ze doet ook ijzig en verveeld aan en schijnt zich van niemand iets aan te trekken, zelfs niet van haar man. Dit is ook het beeld dat de lezer in het begin van haar krijgt, hoewel die later zal merken dat haar grote vijand de verveling, eigenlijk een uiting is van de patstelling waarin ze zich bevindt.

Hoe haar eigen kringen haar zien en dat haar verveling een functie heeft

Haar houding die ze bewust aanneemt wat er ook gebeurt, lijkt aanvankelijk trots en hooghartig, doch blijkt meer een staat van bevrozing te zijn. Ze is voortdurend bezig haar oude identiteit als de geliefde van captain Hawdon en moeder van Esther te verdringen, en haar nieuwe

gekunstelde zelf als de ijzige echtgenote van sir Leicester en boegbeeld van de modieuze elite, te handhaven. Dit valse zelfbeeld kan ze alleen in stand houden door eindeloos dezelfde trucs te herhalen. Om haar plaats in dit nieuwe milieu te handhaven moet ze niet flexibel zijn maar juist bevrozen. De macht der wanhoop waarmee ze dit volhoudt uit zich naar buiten toe als een arrogante vorm van verveling.

Dit blijkt b.v. in hoofdstuk 12: *“the desolation of Boredom and the Clutch of Giant Despair ...Weariness of soul lies before her, as it lies behind-her Ariel has put a girdle of it round the whole earth....”*.

Of in hoofdstuk 36, waar ze *“Conscience-stricken, underneath that mask”* is, dus opgesloten in haar eigen pijn. Ook temidden van alle glitter en glamour moet ze haar eigen eenzame pad afleggen: *“Through the desert that lays before her, she must go alone”*.

Ze zou ook als een soort wandelend schilderij kunnen worden aangemerkt, omdat ze zo vaak in de spiegel kijkt en haar portretten invloed op anderen en het verhaal hebben, zoals wanneer Guppy haar portret opmerkt als hij in Chesney Wold komt en Sir Leicester een portret in de slaapkamer wil hebben.

Hoe ze in de loop van het verhaal door haar oude leven wordt ingehaald en haar val wordt ingeluid

Ironisch genoeg is het juist haar onverschillige en bevroren houding die Tulkinghorn's nieuwsgierigheid opwekt. Al weet Lady Dedlock haar emoties nog zo goed in bedwang te houden, ze is toch geen robot. Dat blijkt als ze het handschrift van haar oude geliefde herkent in het document waardoor ze op eens even heel geïnteresseerd en nieuwsgierig reageert. Deze plotselinge belangstelling voor zomaar een handschrift is juist voor iemand die nooit ergens van opkijkt of interesse toont, zo ongebruikelijk dat Tulkinghorn op onderzoek uitgaat waarbij hij kamenier Hortense inschakelt om te spioneren. Lady Dedlock begint dan op haar beurt natigheid te voelen.

De grote omslag van society-icoon naar wanhopige vluchteling:

Als ze zich de ontwikkelingen in haar geheimen realiseert, wordt ze er steeds meer de gevangene van. Ook in haar fort Chesney Wold is ze niet meer veilig omdat bloedzuiger Mr. Tulkinghorn steeds komt logeren in zijn “eigen” torentje. Ze zit opgesloten in dit bastion maar kan daar ook ieder moment worden uitgezet omdat ze er eigenlijk niet hoort. Was ze al niet ondermijnd door al haar zelfontkenning aangevuld met de schrik en schuldgevoelens over wat ze te weten is gekomen, het spel van de geniepige

advocaat die constant laat doorschemeren dat hij genoeg weet om haar te ruïneren, (doch dit alleen niet doet omdat hij puur in het belang van Sir Leicester handelt zoals hij klierig benadrukt) doet haar in paniek geraken.

Ze realiseert zich dat dit onderkruipsel niet alleen haar, maar ook haar man's hele bestaan kan verwoesten met een knip van zijn vingers. Dus slaat ze op de vlucht naar het tegenovergestelde van haar gecontroleerde, luxe bestaan: de onzekere, koude wereld waar ze ooit vandaan is gekomen maar waarin ze geen uitweg meer voor zichzelf ziet.

3. Wie er nog meer in het huis rondlopen

Sir Leicester, het zoveelste voorbeeld van de lange rij geportretteerde voorouders die niets betekend hebben en hun leven in ledigheid kunnen doorbrengen door vererving. Het doet er niet toe of hij hier nog rondloopt of zich gewoon voegt in deze rij waarin hij precies past. Hij is pedant en wereldvreemd en kan dat blijven in zijn eigen biotoop van Chesney Wold. Maar hij is wél puur uit liefde getrouwd, zoveel zelfs dat hij zijn vrouw alles vergeeft wat ze zelf niet voor mogelijk hield. Uiteindelijk is hij veel oprechter dan zij (zoals de waard is.....).

Mrs. Roucewell, toch nog een degelijke maar positieve factor die het huis draaiende houdt en daarmee wel werkt voor de kost. Dit valt nog mee wat het verstikkend geheel betreft: ze had ook een mager serpent kunnen zijn dat alleen het hoogstnodige doet (of juist niet eens) en die ook geen warmte in haar leven heeft of voor nog meer spanning zou kunnen zorgen. Maar ze is een vreemde eend in de intrigerende bijt, omdat ze juist wel is gebaseerd op een bestaand iemand die op dezelfde plaats was, al heerste daar toen een andere sfeer. Misschien dat de feiten dat haar verloren zoon George wél kan terugkomen in haar leven en haar zoon Wat een self made man is die wel serieus genomen moet worden door wat hij heeft bereikt, een tegenstelling moeten vormen met de Dedlocks. En omdat Lady Dedlock die eigenlijk zo blij verrast is dat haar dochter in leven is gebleven, zichzelf toch niet de kans geeft om daarvan te genieten omdat ze liever doodgaat dan gehoor te geven aan haar ware gevoelens met alle risico's van dien.

Haar zoon Wat, de fabrikant: Symboliseert de nieuwe wereld waarin iedereen die kwaliteiten en doorzettingsvermogen heeft iets kan bereiken, tegenover Sir Leicesters wereld van vastgeroeste adel die niets presteert maar alles mag. Deze zoon heet ook niet voor niets Wat: dit refereert naar Wat Tylor, de leider van de Peasants Revolt in 1381 en de Schotse uitvinder James Watt. Hiermee verwijst Dickens naar de sociale en politieke bedreigingen voor Sir L. en de zijnen. In hoofdstuk 7 waarin Mrs. Rouncewell terugkijkt op het wegsturen van haar, naar de zin van Sir L. te bijdehante, zoon wordt ook gere-

fereerd naar Wat Tyler.

Haar verloren zoon trooper George: Hij die na een ruw soldatenleven een schiettent is begonnen, heeftbhet bepaald niet gemaakt in het leven zoals zijn broer. Maar hij heeft zijn goede hart ook niet verloren en krijgt, in tegenstelling tot Esther, wel de kans op hereniging met zijn moeder. En bovendien zonder dat daar iets van geheim gehouden hoeft te worden om wat voor reden dan ook.

Dus: Al is Mrs. Rouncewell zelf “meegenomen” uit de werkelijkheid, de familie de ze erbij krijgt zorgt voor de symboliek.

Hortense: Het serpent dat de geheimen van haar werkgeefster kent en daarmee de beklemming die Tulkinghorn Lady Dedlock al geeft nog eens 24/7 in haar eigen huis aanvult. En misschien ook model staat voor valse, betaalde vriendschap?

Rosa: Het onbeschreven blad dat als een soort surrogaat voor haar Lady Dedlocks dochter dient, maar waarvan deze weet dat ze haar niet voor altijd kan gijzelen.

Misschien symboliseren deze twee kameniers ook de keuze die Lady Dedlock uiteindelijk maakt tussen de wereld van status zonder gevoel met gemaakte onderdanigheid en de onbedorven vriendelijkheid waarbij status of geld geen rol speelt?

De decadente neven en Volumnia:

Zij staan voor de leegte en het gekonkel met politici die ervoor zorgen dat hun zelfzuchtige netwerk aan de macht blijft onder het motto het is niet wie je bent, maar wie je kent.

De naam van Volumnia slaat op haar omvang (?) en de gillettjes en domme opmerkingen spreken voor zich betreft leegte en blingbling.

Ook een karakter uit Shakespeares stuk “*Coriolanus*” heet zo, maar daar zie ik niet veel overeenkomst mee qua situatie, behalve dat de naam staat voor in rijkdom geboren worden en een gat in de hand hebben.

De afgepeigerde neef staat vooral voor wereldvreemdheid en luiheid.

De vele Mercuriussen:

In tegenstelling tot in vele verhalen die in dit soort kringen spelen, is er geen belangrijke butler die de baas is over het huishouden inclusief de huishoudster en tevens hoogste vrouwelijke bediende.

Wat wel blijft terugkomen is de veelheid van manlijke bedienden, die allemaal van hetzelfde type schijnen te zijn (uitgestreken, gehoorzaam, anoniem, uit de hoogte tegen buitenstaanders) en daarom de verzamelnaam Mercurius hebben (en liefst met powdered ervoor). Maar waarom heten ze zo?

In de Griekse mythologie was Mercurius de boodschapper, en in de tijd waarin Bleak House speelt droegen lakeien gepoederde pruiken. Dus het be-

tekent iets als een bediende die slechts bezoekers aankondigt en berichten overbrengt. Hiervoor werden vaak mannen uitgezocht die lang en knap waren, dus als een soort goden bij de deur waakten en slechts ultieme statussymbolen waren.

Bronnen:

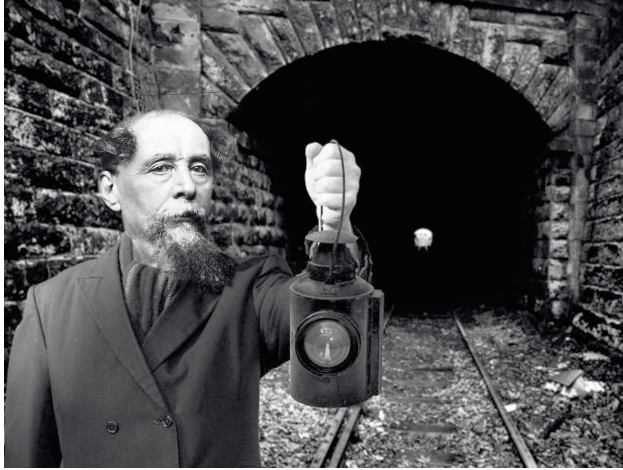
Philip Collins, Dickens Interviews and Recollections, 1981

Janice M. Allan, Charles Dickens's Bleak House, A Sourcebook, 2004

www.Rockinghamcastle.com

<https://www.shmoop.com/bleak-house/lady-dedlock.htm>

THE SIGNALMAN

'A Christmas Carol' vertaald

Ton Dorrestein

In mijn boekenkast heb ik een Nederlandse uitgave staan van 'A Christmas Carol' genaamd 'Een kerstverhaal.' Het boek is op meesterlijke wijze geïllustreerd door Roberto Innocenti, een van Italië's beroemdste illustratoren. Opvallend is met name de perspectivische invalshoek van sommige prenten, die een uiterst fraai beeld van het Victoriaanse Londen geven. Alleen al om de illustraties is dit een van mijn meest gekoesterde uitgaven van 'A Christmas Carol.'

De vertaling is van Ernst van Altena en deze is niet bijzonder goed of slecht, maar het meest storend is toch dat de vertaler zich geroepen voelde om een naam ook maar in zijn vertaaldrift mee te nemen. Wat meneer van Altena bezielde heeft om Bob Cratchitt als Bob Shilling door het leven te laten gaan is me een raadsel. Misschien een poging tot humor, 'bob' is immers een ander woord voor 'shilling,' maar de meerwaarde van deze verhaspeling ontgaat mij totaal. Misschien dat iemand hier een andere verklaring voor kan vinden?

Charles Dickens, Een kerstvertelling, Roberto Innocenti, uit het Engels vertaald door Ernst van Altena.

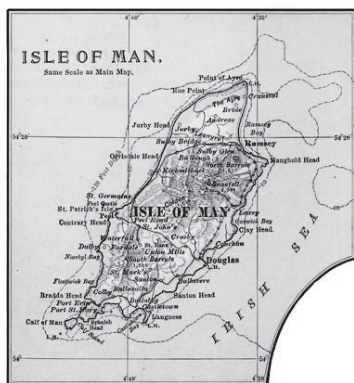
Van Goor ISBN 90 00 03240 7

The only Dickensian on the Isle of Man

Thijs Waaifoort

Eenmaal in mijn leven ben ik opgestaan voor het Wilhelmus. “*Wij staan niet voor het Wilhelmus*”, was de kreet bij ons thuis. Althans, het was een kreet van mijn vader, een CPN’er van de Gestaalde Kaders, er hing zelfs een portret

van Stalin aan de muur. Jarenlang was er een vast ritueel op 4 mei. De twee minuten stilte op TV werden staand in acht genomen door mijn ouders en de rest van het gezin. Ik was tot mijn veertiende een overtuigd communist, Stalin en mijn vader hadden altijd gelijk, dus als hij ging zitten bij het Wilhelmus, deed ik dat ook. Na de twee minuten, gingen mijn vader en ik zitten, elk jaar boos toegesist door mijn moeder, “*Staan!*”.

Eenmaal ben ik opgestaan. In 1975, op *Isle of Man*. Ik was daar met vrienden, we logeerden in een pension in Castleto-

wn, en onze stamkroeg was The Gluepot, vlakbij het kasteel dat het stadje domineert. Er kwamen toen, behalve haringvissers, bijna geen Nederlanders op het eiland. In de kroeg werden we benaderd door een stamgast. “*Jullie moeten naar Dennis. Die heeft gehoord dat er Nederlanders op het eiland zijn, en hij wil jullie zien*”. Het bleek te gaan om Dennis Thompson, een man van over de tachtig jaar, levenslang vrijgezel. Zijn ouders waren hun leven lang elk jaar op vakantie gegaan naar Nederland, en Dennis heeft dat overgenomen. We gingen niet naar Dennis; aanbellen bij een wildvreemde oude man, en dan roepen dat we Nederlanders zijn? Een paar dagen later werden we weer aangesproken, “Ga nou, hij verwacht jullie”. Wij wandelden met zijn drieën naar het huis, dat “Delft” heette, en waar in de tuin een replica stond van een Hollandse vuurtoren. We waren wat opgelaten: aanbellen en dan roepen “*We’re Dutch!*”? Het bleek een magische formule. Een huishoudster opende de deur, “*You certainly took your time!*”, en leidde ons naar de salon. Dennis was uitgelaten, en liet ons al zijn schatten zien. Foto’s, souvenirs, een oorkonde die vermeldde dat hij ereburger was van Volendam, een andere oorkonde waaruit bleek dat hij erevuurtorenwachter was van een Waddeneiland. In zijn bibliotheek, vrijwel alleen maar boeken over Nederland, de geschiedenis, het

koningshuis. Alles in het Engels; Dennis kwam letterlijk al in Nederland ongeveer vanaf zijn geboorte, maar Nederlands leren had hij nooit gedaan.

Behalve veel over Nederland, zag ik meteen een complete collectie Dickens in zijn bibliotheek! Dennis bleek zelfs lid van The Dickens Fellowship, "*the only one on the Isle*", vermeldde hij trots. Ook zijn liefde voor Dickens had hij van zijn ouders geërfd.

Na een klein uurtje leek het ons wel genoeg, Dennis was oud en hij leek vermoeid te zijn. Toen we afscheid wilden nemen, riep hij uit: "*I've got a surprise for you!*". We werden naar een kamer geleid waarin een piano stond. We moesten gaan zitten op een bank tegenover de piano, Dennis nam plaats op het pianokrukje, en vlak voor hij de eerste noten aansloeg, keek hij heel blij om. Instinctief wisten we wat er nu zou gaan gebeuren, en instinctief bleken we alle drie hetzelfde te denken. Dennis zou er niets van begrijpen als we zouden blijven zitten, we waren te gast bij hem, en we wilden de man niet kwetsen. De muziek begon, en voor het eerst van mijn leven ging ik staan voor het Wilhelmus.

Gems and Jewels

J.C. van Kessel

Hoewel de kolommen van The Dutch Dickensian in beginsel gereserveerd zijn voor hagiografische artikelen, wil de redactie een enkele kritiek, die de tand des tijds doorstaan heeft, de lezer niet onthouden. ¹

Onderstaand fragment is ontleend aan het dagboek van Elizabeth Grant of Rothiemurcus (1797-1885), dat verscheen als *The Highland Lady in Ireland* (Canongate, 1991).

Sunday, January 4 1846.

I have been reading only Chambers² and Mr. Dickens's 'Cricket;' I am inclining to James Craig's³ opinion that these writings are immoral. They certainly give false views of society, the poor are not so angelick, the rich not so demionack as he represents them. As a class the poor have little sensibility, deep but rude rather than fine feelings and are equally incapable of conceiving the poetic ideas, as they are ignorant of the language he gifts them with; while the rich middling classes are not all brutal, though some individuals may amid their growing prosperity retain too much of the hard-heartedness they learned

either from their own or their parents' poverty. The upper ranks, the truly benevolent, the untiring friends of the wretched, he seems to avoid describing. It is wrong to widen the breach already too large. It is pandering to the bad passions of the multitude; and there is the immorality –some may be in fault, may well deserve the satirist's lash, but for the crime of the few we should not all be held to reproach. The 'Cricket' as a work is inferior to the 'Chimes,' both together are not worth the 'Carol'. Yet 25,000 copies of the 'Cricket' were bespoke. Mr. Dickens is the Editor chosen for the new Liberal newspaper –the name has slipped my memory.⁴

1 Met dank aan Dagboek op de achterpagina van de Volkskrant 8 januari 2018

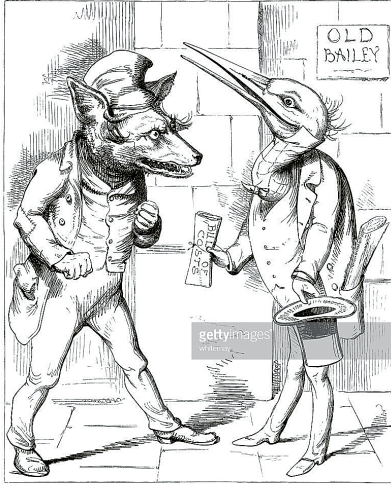
2 Robert Chambers was een Schotse schrijver en journalist, auteur van een in die tijd bekende literaire encyclopedie.

3 James Craig was een zwager van Elizabeth Grant

4 It was the Daily News

BLOTTONITES AND WELLERISMS

In de septemberbijeenkomst ontspoon zich een korte discussie over de oorsprong van de toverlantaarn. Ons medelid, de heer Kok, die de lezing over de toverlantaarn verzorgde, schreef de uitvinding van de *laterna magica* toe aan onze landgenoot Christaan Huygens. Ik meende dat het de 17e eeuwse jezuït

THE WOLF AND THE CRANE.

Athanasius Kircher was. De spreker haastte zich om het gelijk aan mijn zijde te leggen, al claimde hij wel voor Huygens de toevoeging van de lens in de toverlantaarn. Nu kan men er vrede mee hebben dat op bijeenkomsten potentiële conflicten direct in Pickwickian sense in de kiem gesmoord worden, de vraag naar wie er gelijk had blijft door het hoofd spelen.

Naspeuringen voerden mij naar een artikel van Willem Frederik Hermans, geheel gewijd aan genoemde Athanasius Kircher. Hermans kwam Kircher op het spoor bij het schrijven van zijn doctoraalscriptie over de 18e eeuwse Leidse hoog-

leraar Johan Lulof, auteur van het eerste oorspronkelijk Nederlands handboek over fysische geografie. Daarin stuitte Hermans op Kircher, die als wetenschappelijk omnivoor ook een groot boek over geografische verschijnselen had geschreven. Kircher verslond niet alleen alle wetenschappelijke kennis van zijn tijd, maar vulde ook moeiteloos alle wetenschappelijk leemtes van zijn tijd. Zo vervolmaakte Kircher de op de Bijbel gestoelde overtuiging dat rivieren ontstonden doordat zeewater via ondergrondse kanalen naar de bergtoppen terugstroomt, door er aan toe te voegen dat naast natuurlijke pompen in die toppen ook de stuwning vanuit de getijdenbeweging een flinke druk omhoog uitoefende.

In datzelfde artikel ging Hermans in op de in naslagwerken nog voortwoekerende op-

Athanasius Kircher

vatting dat Kircher de bedenker van de toverlantaarn zou zijn geweest. Maar dat is wel degelijk Christiaan Huygens geweest. Kircher heeft in zijn aan de optica gewijde boek ‘Ars Magna Lucis et Umbrae’ wel de werking van de *laterna magica* beschreven, maar is er dus niet de uitvinder van.

De heer Kok had dus in zijn voordracht gelijk, toen hij Huygens als de uitvinder van de toverlantaarn aanwees. Men kan hieruit de les trekken dat men niet te snel moet toegeven als men wordt tegengesproken. Pickwick had de juiste wetenschappelijke attitude om voorsnog vast te houden aan zijn interpretatie van Bill Stumps His Mark.

Van een andere orde is het proefschrift van Mr. E.C.H.J. Lokin, dat hij op 13 april 2018 aan de Erasmus Universiteit verdedigde. Onderwerp van zijn proefschrift was de bezoldiging van bestuurders van beursgenoteerde vennootschappen. Geprikkeld door zijn 9e stelling (*‘People are gazing at the world with affection beaming out of one eye, and calculation shining out of the other’* citaat Charles Dickens) zocht ik in het proefschrift naar de samenhang.

Het bleek dat het ons bekende citaat uit *Martin Chuzzlewit* – Mrs. Todgers, u weet nog wel: de pensionhoudster – de metafoor was voor de verzoening

Mrs. Todgers en Mr. Moddle

van de tegenovergestelde visies op de principal-agent relatie uit de agency theory. Wellicht is de lezer geneigd hier af te haken, maar doe dat niet. Zoals economie *‘common sense, made difficult’* is, zo is ook het leerstuk van de agency theory in de kern heel simpel. Stel u voor: u hebt een naaldenfabriek (het voorbeeld van Adam Smith in *‘The Wealth of Nations’*), ooit zelf begonnen, maar nu gelijk Pickwick ‘retired’ en u hebt een zetbaas, die de fabriek leidt. Vraag is: hoe krijgt u gedaan dat de zetbaas (the agent) doet wat u (the principal) wilt. In de misanthropische opvatting is alleen geld in staat om uw egoïstische zetbaas de juiste dingen te laten doen. In de optimistische visie op de mens – de

stewardship theory - handelt de zetbaas (the steward) uit altruïsme in lijn met het algemene belang van het bedrijf. Lokin kiest voor het verzoenende midden: de zetbaas handelt niet puur egoïstisch, maar bij het dienen van het bredere belang, heeft hij ook wel oog voor het eigen belang. Kortom, Mrs. Todgers is een uitstekende metafoor van deze het midden houdende balanceer-act.

De Blotton in ons weet dat Dickens onuitputtelijk is in karakters, die de verpersoonlijking zijn van duizendvoudige menselijke eigenschappen. Dat Mrs. Todgers de enige zou zijn, die agency-theory zou kunnen staven of weerleggen, leek mij onwaarschijnlijk. Naast of liever tegenover Mrs. Todgers kan men James Carker plaatsen, de manager van de firma *Dombey and Son*, een gevestigd handelshuis in de City . Terwijl Dombey zich in zijn hooghartigheid nauwelijks met de dagelijkse gang van zaken bemoeit, ruïneert Carker – *with his shining white teeth*, dus veel te verbergen – de firma met onverantwoorde transacties. Wanneer hij dan ook nog er met de veel jongere tweede vrouw van Dombey vandoor gaat, loopt hij zijn ondergang – heel modern: een trein – tegemoet.

Dickens kiest in *Dombey and Son* dus duidelijk voor de pessimistische visie op de principal-agent relatie. Zo men wil, kan men ook in Uriah Heep uit *David Copperfield* een voorbeeld zien van het pessimistische mensbeeld. Ook Uriah beschaamt het vertrouwen van zijn principal, de sinds de dood van zijn vrouw aan de drank geraakte Wickfield. Uriah verduistert het vermogen van zijn werkgever tot hij tegen de lamp loopt door toedoen van Mr Micawber en noodgedwongen het advies van zijn moeder (*‘Be humble, Uriah, be humble’*) ter harte moet nemen.

Tot slot een Wellerism en wel Sam’s laatste uit de *Pickwick Papers*, als hij de dood van zijn stiefmoeder verneemt: *‘Hows’ever,’ said Sam, putting the letter in his pocket with a gentle sigh, ‘it was to be – and was, as the old lady said arter she’d married the footman.’*

JCvK.

HOUSEHOLD WORDS

**Verslag van de 254ste vergadering
van The Dickens Fellowship
Haarlem Branch op 16 december
2017**

Pieter de Groot

In een flonkerend Trou Moet Blijcken verzamelden zich 39 leden. De president ziet zijn traditionele overweldigende opkomst. En dat dan ook nog eens in een gerenoveerd Trou.

Dan memoreert hij ons medelid Wim Reinders, die overleden is.

Door de gunstige lichtval ziet hij nu wel meteen dat er een nieuw lid aanwezig is. Het blijkt mevrouw Bouman te zijn die de vraag zelf bedenkt en ook nog het antwoord weet. Kijk, laat dit een voorbeeld voor anderen zijn.

De secretaris laat met de nodige trots de fraaie menukaart zien die hij thuis aan de keukentafel in elkaar heeft geknutseld. Bijna traditioneel heeft hij er een verkeerde datum op staan.

De penningmeester zegt dat het goed gaat met de financiën. Maar met welke?

De editor steekt triomfantelijk het nieuwe nummer van The Dutch Dickensian omhoog. Wat betreft de lay-out was het improviseren omdat mevrouw Van Daalen, die dit op

zich heeft genomen, een confrontatie met een stadsbus heeft gehad. De heer Van Kessel wordt emotioneel en stelt voor mevrouw Van Daalen een menukaart te sturen waar een ieder opwekkende teksten op kan schrijven, teksten waar bij voorkeur ook nog eens een genezende werking van uitgaat.

Dan vindt de president het welletjes en geeft het woord aan onze gast deze middag, professor John Bowen, die ook nog eens de internationale president is van de Fellowship.

Zijn lezing heeft als onderwerp "*Dickens and Magic*". Bowen bereidt een heel boek voor over dit onderwerp zodat allen die achter in de zaal zaten, en wie een enkele nuance ontgaan is, het straks nog eens rustig na kunnen lezen.

Dickens was een amateur magician; maar wel een hele goede, Carlisle vond hem beter dan menig professional. Dickens noemde zichzelf graag een necromancer.

Hij trad ook op in deze hoedanigheid. Er is zelfs nog een "playbill" bewaard gebleven, die had hij zelf gemaakt en was bestemd om een optreden op het Isle of Wight aan te kondigen, waar Dickens op vakantie was. Hij gaf daarin aan "wit and energy" te hebben voor een publiek van 8 tot 80 jaar. Kaarttrucs waren een vast onderdeel van zijn repertoire maar de hoofd-act was een pudding die hij bereidde in en uitserveerde vanuit de hoed van ie-

mand uit het publiek; die daarop de hoed weer onbeschadigd terugkreeg.

Dan gaat spreker in op de magische herhaling die Dickens gebruikt in zijn teksten: “the linguistic repetition”. Als voorbeeld neemt hij het eerste hoofdstuk van de *Haunted Man* waarin de alinea’s steeds weer beginnen met het woordje “who”. Who could have seen, who could have observed, who could have heard, etc. En verderop in het hoofdstuk gaat dat ook zo met “when”. Acht keer achter elkaar en in het hele verhaal zelfs 37 keer.

Ook in de eerder genoemde “playbill” doet hij dat door 10 keer het woord necromancer te gebruiken in een magische herhaling. Dickens hield zo van de magische trucs omdat “they defy the laws of nature and they need fantasy”. Geen feiten van Gradgrind hier.

In de “playbill” valt twee keer het woord “imprisonment”. Dit verwijst volgens spreker naar Dickens’ vader die enige tijd in de schuldgevangenis van Newgate verbleef.

De magie is bij Dickens aan de ene kant heel vreugdevol maar aan de andere kant ook weer duister. Boven ziet dat ook in diverse personages in zijn werk; bijvoorbeeld bij

Scrooge die alle gezelligheid wel ziet bij Fezziwig, de Cratchit’s en zijn neef Fred, maar er niet in kan participeren.

Dickens haalde voor zijn werk veel magie uit de verhalen van de *Arabian Nights* en creëerde daar “palpitating life” uit. “*Fiction makes a claim on reality*”, zo stelt spreker.

Sidney Carton

Dickens laat zijn personages zich bevrijden uit de omgeving waarin ze staan vastgeroest; Scrooge, Carton, Dombey, etc. In de rolverandering van Carton zit veel magie. Boven leest voor uit het laatste hoofdstuk van *Tale of Two Cities* waarin “*The Arabian Nights and the Great Magician*” figureren.

De meer donkere kant van Dickens’ magie belicht spreker door de raaf Grip te citeren die constant roept dat hij een duivel is. Dit door de duivel bezeten te lijken zijn komt ook terug in de karakters van onder meer Jasper, Quilp en Murdoch.

In *The Tour of Two Idle Apprentices* schreven Dickens (alias Goodchild) en Collins (alias Idle) een verhaal: “The brides chamber”, dat erg “gothic and dark” was en in *The Uncommercial Traveller* staan nog meer van dat type verhalen; onder

meer “The Nurse’s Story”, over ene Captain Murderer, een man met puntig gevijlde tanden die al zijn bruiden vermoordde om hen in een taart te verwerken. Je zou zeggen dat zo’n naam toch argwaan moet wekken maar er was iedere keer weer voldoende belangstelling. Ook schrijft Dickens over een Mr. Chips, de timmerman die zijn ziel aan de duivel had verkocht en die middels een repeterend refrein: “a lemon has pips, and a yard has ships and I have Chips” door de duivel steeds weer aan deze overeenkomst herinnerd werd; en als die geen tijd had (de duivel is immers drukbezet) dan deed een rat dat voor hem. Ook hier wijst spreker weer op het repeterende karakter. Hij besluit met de opmerking dat bij Dickens “magic somehow always is connected with imprisonment”.

Waarop er vragen en opmerkingen zijn.

De heer David vraagt of er een relatie is tussen Dickens’ fascinatie voor zowel hypnose en voor magie. Spreker denkt van wel maar weet het niet.

De heer Waaifoort vraagt of er in Dickens’ werk sprake is van het verkopen van de ziel aan de duivel, behoudens Chips dan. Spreker zegt “not really”, een antwoord waarmee hij alle kanten op kan.

De heer Kabel wil weten wie er eerder was, de raaf van Dickens of die van Poe. Spreker meent van Dickens en wijst meteen op de ma-

gische herhalingen in “the uncanny poem” van Poe.

Waarna wij overgaan tot de borrel en vervolgens zang en dans door de heren Lokin, Lokin en Lokin (dat klinkt als een dubieus advocatenkantoor, maar dit terzijde) begeleid door de klauwende klavierleeuw, de heer Van der Wall. Wij zingen: Down among the Dead Man, Come Again and Children’s Home. Voor het laatste lied hijsen de Lokin’s zich in strakke broeken met bretels.

Vervolgens gaan wij aan tafel. De heer Kooiman wil de naam van een schrijfster weten; dit blijkt ene juffrouw Mansfield te zijn, die volgens de heer Kabel vol fantasie zat (Mansfield dan, niet Kooiman; hoewel).

Waarna wij overgaan tot de toasts:

Allereerst brengt onze gast een toast uit op de Haarlem Branch. Hij noemt ons “*lively and lovely*” (terwijl alleen lively was afgesproken), is honoured and finds it a privilege.

Dan spreekt de heer Waaifoort. Hij is lid van de tweekoppige Dordtse fractie van de Haarlem Branch waar de heer Klok voorzitter van is. Hij wil graag zelf voorzitter worden maar bij de jaarlijkse verkiezingen staken de stemmen steeds en dan heeft de voorzitter een doorslaggevende stem, en dat is Klok. Ja, krijg die maar eens weg. Maar goed, Waaifoort refereert aan een Amerikaanse vriend en oorlogsveteraan,

waarmee hij jarenlang gezamenlijk de vuist schudde richting het Oostblok. Uiteindelijk stortte dit dan ook in. Waaifoort claimt dit succes. Hij spreekt verder over Ari Scheffer, die Dickens nog geportretteerd heeft en stelt dat: “although we drink a lot, we study Dickens seriously and that is the way it should be and we should stand up and drink to the Dickens Fellowship”.

Tot slot is daar de heer Drenth met de Immortal Memory. Hij is vereerd maar vraagt zich ook af: “why an Immortal Memory, after 150 years, is the past not a foreign country? Dickens had a hard school as a youth. Therefore he had an eye for the victims of his time, an eye for the oppressed, as a sign of strength. And that’s why Immortality is right here. So stand up and fill your glasses and drink to the Immortal Memory of Charles Dickens”.

Waarna wij de staf een hartelijk applaus geven en de president de bijeenkomst besluit met de opmerking dat het nu meer dan ooit nodig is om Dickens te (her)lezen.

Chips en de Duivel

Verslag van de 255ste vergadering van The Dickens Fellowship Haarlem Branch op 10 maart 2018

Pieter de Groot

In een diagnosticerend *Kraantje Lek* verzamelden zich 30 leden. De president knikt tevreden, hij ziet een overweldigende opkomst.

Hij memoreert onze medeleden Dick van der Lee en Adriaan Bosman, die overleden zijn.

De secretaris en de penningmeester hebben weer eens niets te melden.

Vanuit de editors is er een oproep om toch vooral artikelen in te sturen voor *The Dutch Dickensian* die nu, vanaf nummer 90, ook online staat op onze website.

Dan geeft de president het woord aan onze gast deze middag, ons medelid Ernst van der Wall. Die begint met te informeren of wij van ver gekomen zijn. Op Buckingham Palace wordt dat zelfs aan de melkboer gevraagd, maar hier hadden we dat nog niet eerder gehoord.

Spreekster begint met een aantal aannames uit de vroegere medische wetenschap. Zo vond men “*women are men turned outside in*” en werden patiënten voor elk ongemak onmiddellijk naar de kust gestuurd om genezende zeelucht in te ademen. Maar het meest beproefde middel was wel de aderlating; zelfs bij keelpijn. Ook in *Barnaby Rudge* wordt de aderlating beschreven.

Men ging uit van vier lichaams-

vochten: “*blood, phlegm, yellow bile and black bile*” Was daar iets mis mee dan was men ziek, of men wilde of niet. Of andersom.

Dickens had lange tijd als lijfarts ene John Elliotson, die door iedereen werd geloofd maar toch ergens voor ontmaskerd werd, waarna Dickens zich achter ene Dr. Jenner schaarde die kijk had op de “smallpox” maar juist weer niet werd geloofd.

Dickens hield zich op latere leeftijd bezig met hypnose, hij probeerde dat eerst uit op zijn eigen vrouw en daarna op die van een ander. Het zal de Italiaanse zon zijn geweest.

Spreker gaat daarna in op de vorm van de schedel. Hij heeft lichtbeelden meegebracht waarop duidelijke te zien wie een betrouwbare en wie een onbetrouwbare echtgenoot is.

Phrenologie kon je in die tijd tegenwerken in je ambities. Maar gelukkig ligt de tijd dat er bij een sollicitatiegesprek gevraagd werd of men even uw schedel mocht meten achter ons.

Van der Wall noemt daarna gevallen van “Watercuring”, in *Great Expectations* en “Spontaneous combustion”, in *Bleak House*.

De geneeskunde in Dickens’ Engeland liep lange tijd achter op bijvoorbeeld die in Schotland en Ier-

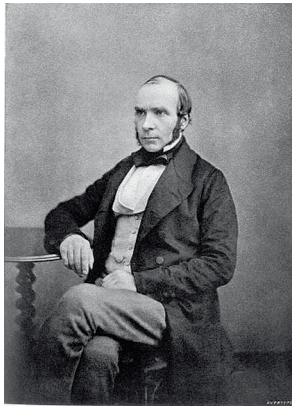
land want in Engeland werd de stethoscoop niet gebruikt; dit omdat die in Frankrijk was uitgevonden. Kijk, dat zijn nog eens principes.

Dan gaat hij in op de verdoving bij operaties. Die was er niet waardoor men met gemak uitkwam op een mortaliteit van 80%. Daarbij noemt hij ene Dr. Liston, die ook bekend stond als de 25 seconden man; dit omdat hij binnen 25 secon-

den de operatie verrichtte. Door zijn snelheid keek hij niet op een omstander mee of minder en eens verwondde hij er twee dodelijk en omdat de patiënt ook al overleed is hij tot op de dag van vandaag nog steeds recordhouder met een mortaliteit van 300% tijdens een operatie. Liston, onthouden die naam.

Uiteindelijk introduceerde de arts John Snow de verdoving; hij was ook de man die begreep dat uit een bepaalde publieke kraan water kwam dat cholera veroorzaakte. Vanzelfsprekend volgde er geen erkenning. Stel je voor. Verdovingen bij bevalling vond men toen onzin want daar hoorde nu eenmaal pijn bij; een gedachte die hier en daar nog steeds opgeld doet.

Als voorbeeld van een beruchte cholera-uitbraak, één waar Dickens zich vreselijk druk om maakte, noemt spreker de baby farm van de

John Snow

gebroeders Drouet in Tooting. Dickens schreef er drie artikelen over in *The Examiner* en besteedde er later nog aandacht aan in *Reprinted Pieces* en *Household Words* (“*that most infamous and atrocious enormity*”)

Dickens, die zelf ook laudanum gebruikte, schrijft weinig liefdevol over de medische professie. Hij onderscheidt vier typen artsen: snobs, humbugs, money grabbers and good doctors. Spreker geeft van alle typen voorbeelden.

Van der Wall wijst ons er op dat Dickens diverse medische aandoeningen met grote precisie omschreef. Als voorbeeld geeft hij Dr. Manette (a good doctor) en zijn schoenmakerswerk tijdens zijn eenzame opsluiting in de Bastille. Dit klopt allemaal, medisch gezien. Artsen zijn vaak verrassend goede schoenmakers. Hetzelfde geldt voor de beschrijving van de dood van Jo the crossingsweeper, bij wie de zintuigen zich een voor een afsluiten en ook bij de omschrijving van Sloopy die duidelijk aan het Marfan syndroom leed.

Een aantal syndromen zijn ook vernoemd naar figuren uit Dickens. Zo is daar het *Pickwick syndroom*, tegenwoordig bekend onder apneu, het *Havisham syndroom*, waarbij er sprake is van ernstige verwaarlozing in een vervuild huis en het *Skimpole syndroom*, waarbij men pretendeert argeloos en onwetend te zijn, maar dit niet is. Kortom profiteurs. Spreker kijkt hier strak de zaal in en zegt: zij

zijn onder ons. Het is onduidelijk of hij hiermee leden bedoelde of obers of dagjesmensen buiten. In ieder geval leidde het tot onrustig geschuifel.

Dickens had een grote betrokkenheid in de opzet van het Great Ormond Street kinderziekenhuis, dat in eerste instantie 52 bedden telde. Grote tegenstander van deze opzet (veel kinderen bij elkaar) was Florence Nightingale, de Lady with the lamp uit de Krimoorlog die eens beweerde: “*that she never saw a nurse that wasn’t drunk*”. Dat zal het verklaren.

Dan gaat spreker nog in op een aantal saillante details: in de werken van Dickens vallen 58 doden en komen er ook nog eens 4 honden om; op het toneel nam Dickens bij zijn lezingen een bepaalde houding aan waardoor hij erg veel op zijn linker-voet stond. Daar kreeg hij op latere leeftijd heel veel problemen mee.

Van der Wall weet ook nog te melden dat braille al in 1829 was uitgevonden maar pas veel later werd geïntroduceerd; dit om de simpele reden dat de medische stand er tegen was.

Hij sluit af met het citeren van Mr. Toots: “*Do, do remember the medical man, but if you can’t, it is of no consequence*”.

Waarop er vragen en opmerkingen zijn.

De heer Kok heeft Dr. Marygold bestudeerd en weet ook nog eens dat Dickens geld doneerde aan een instituut in Amerika om een Amerikaanse

versie van braille te kunnen ontwikkelen.

De heer Kabel weet dat ene Lord Brain ooit eens een neurologisch handboek heeft geschreven waarin hij aandacht besteedde aan het Manette syndroom.

De heer Muda vraagt of Dickens' laatste woorden echt waren "no doctors", maar dan blijkt dat alleen de secretaris die heeft opgevangen.

Waarna wij overgaan tot de borrel en vervolgens het diner.

Bij ontstentenis van de president probeert de secretaris een tafelgesprek op gang te brengen.

Hij heeft het over een grafschrift van iemand, die na een interventie van de heer Burden, Spike Milligan blijkt te heten: "*I told you I was sick*".

De heer Kabel spreekt zijn verbazing uit over het grafschrift van Ellen Ternan dat wel refereert aan haar verhouding met Dickens maar niet rept over haar man die ook onder die steen ligt. Hij vermoedt de slinkse hand van de Dickens Fellowship.

De heer Westerhof noemt een TV serie Frankenstein waarin "*resurrection men*" voorkomen en ook nog eens een journalist met de naam Boz. Toeval bestaat niet.

Mevrouw Drost heeft een boek gelezen: *The Quincunx* en wil weten wie de grootvader was.

De heer Kabel vraagt spreker hoe men aan lijken komt, om in te snijden dan. Spreker had in zijn tijd in Groningen vooral aangespoelde

zeelieden onder zijn mes. Hij voegt daaraan toe dat in de TV serie *Victoria* een inbreker wordt gesnapt en dat onmiddellijk zijn schedel wordt gemeten. Hij neemt meteen de onrust in de zaal weg door te melden dat inmiddels is gebleken dat ook personen met kleine schedels intelligent kunnen zijn. Maar wij weten wel beter.

De heer De Groot weet dat in *Tale of Two Cities* er een "resurrection man" voorkomt en gelukkig heeft mevrouw Willemsen de naam: Jerry Cruncher.

Mevrouw Drost spreekt over een zee-soldaat uit 1803 die een inval plande bij Scheveningen maar uitweek naar Texel of Lemmer, daar wil zij vanaf zijn.

De heer Ferdinandusse weet van een veldslag bij Castricum en Bergen. Waarop de heer Drenth zich plots herinnert dat Roland Holst daar een huisje had.

Volgens de heer Klok kan je dat huren maar alleen als je kunt schrijven. Dit wordt bevestigd door de heer Drenth die ook opmerkt dat het dicht bij het huis van Bloem lag, maar die wilde niet teveel bewegen en ging dus niet naar Slauerhoff, hoewel die om de hoek woonde.

Mevrouw Drost hoorde van haar broer dat Roland Holst met vette vingers een plaat van Bach tot de orde riep.

De heer Waaifoort valt het op dat de penningmeester wel erg veel aan het woord is; is er geen kas meer te beheren. Die blijkt er wel te zijn

maar er zit niets in.

De heer Kabel overtreft de anekdote over de vette vingers want hij zag Kees Verweij bij Bomans thuis in en uit lopen.

De heer Van der Wall vertelt nog een aardig verhaal over Jacques Brel die in Alkmaar optrad en met een kaas werd afgescheept en bij vertrek “bon voyage” naar het hoofd geslingerd kreeg. Brel pareerde dit snedig door bij het weggrijden de kaas uit het raam van zijn auto te werpen onder de uitroep: “bon fromage”.

Waarna de heer Klok stelt dat de trekschuit van Van Lennep een stuk sneller was ten opzichte van de trein. Hij meent dat dit heden ten dage nog geldt. Waarvan acte.

Waarna de secretaris de bijeenkomst besluit met de opmerking dat het buiten miezert maar dat wij daar binnen niets van gemerkt hebben.

The Dutch Dickensian

De nieuwe ambitieuze redactie heeft ons blad nu ook bij Athenaeum Boekhandel liggen. Zowel in Haarlem als in Amsterdam. Passerend in de tram zag uw secretaris onlangs een handgemeen voor de deur van deze boekhandel. Onmiddellijk begaf hij zich in het gedrang in de hoop dat het om het laatste exemplaar van ons blad zou gaan. Die hoop bleek ijdel,

maar goed, het had gekund.

Doek

Inmiddels heeft ons het bericht bereikt dat Dr. Sjef de Jong is overleden. In *Trouw* (*de Trouw* zeiden we vroeger bij de secretaris thuis) van 26 maart stond een uitgebreid artikel over hem, met daarin veel aandacht voor zijn passie voor Dickens. Drie-maal bezochten wij hem in zijn Dickens museum in Bronkhorst,

Edward Jenner

waarin hij ook solo-voorstellingen gaf. In 1989 hield hij zich nog schuil maar in 1997 stond hij ons bij de stadspoort op te wachten. Ons derde en laatste bezoek was in 2012. Hij trad voor ons op, op zijn eigen karakteristieke wijze en we hadden een geweldig diner in Het Wapen van Bronkhorst. In de krant stond ook dat zijn collectie overge-

nomen is door Het Land van Jan Klaassen te Braamt. Die is dan goed terecht gekomen, en hij ook wel denk ik.

Uproar

In Laren dan, waar de theatervoorstellingen over de *Eatanswill Elections* op straat en in het gemeentehuis een vervolg kregen. Verdachtmakingen, intimidatie en het in groepsverband uitslaan van klare taal naar elkaar waren het resultaat. Een situa-

tie waarin het advies van Mr. Pickwick van toepassing lijkt: “*It’s always best on these occasions to do what the mob do*”.

“*But suppose there are two mobs?*” suggested Mr. Snodgrass.

“*Shout with the largest,*” replied Mr. Pickwick. Volumes could not have said more.

London Calling

Uw secretaris toog weer naar een Council meeting in een snikheer London. Slechts de harde kern was aanwezig, alle anderen lagen voor de airco of waren in smeltend asfalt blijven steken. De nieuwe penningmeester was zelfs in een korte broek verschenen, maar dat ging de meesten te ver. Hij voerde zijn jonge leeftijd (hij is pas 65) aan als excuus. Er was weinig nieuws: de notulen zagen er goed uit, *The Dickensian* krijgt een nieuwe look en de kas klopt.

Verslag van de 256ste vergadering van The Dickens Fellowship Haarlem Branch op 9 juni 2018

Pieter de Groot

In een tevreden *Kraantje Lek* verzamelden zich 22 leden. De president kijkt wazig maar ziet toch een overweldigende opkomst.

De secretaris wijst de leden erop dat nu ook de Haarlem Branch, onder druk van Brussel, een privacy policy heeft vervaardigd die op de website

staat te lezen. Kon het bestuur tot voor kort ongeremd uw gegevens verhandelen, nu mag dat niet meer.

Ook meldt hij dat er weer een aantal opzeggingen zijn. Hij legt daarvan de schuld bij Brussel. Maar er is ook een spijtoptant die, op advies van de huisarts, opnieuw lid is geworden.

De penningmeester is afwezig maar de president verzekert ons dat er niets in de kas zat.

De editor is ook al afwezig, hij worstelt met een gebrek aan kopij, maar laat vanuit het redactielokaal weten goede hoop te hebben voor een Kerstnummer.

Dan geeft de president het woord aan de eerste spreker van deze middag: de heer Kees Klok.

Klok stelt dat 19de eeuwse schrijvers in een benauwende tijd moesten leven, vol van zedelijkheid en preutsheid. Kortom een Victoriaanse moraal. Pas na de Eerste Wereldoorlog veranderde er van alles.

In *Bleak House* is sprake van een buitenechtelijk kind. Het verhaal doet ook de ronde dat ook Dickens zelf vader van een buitenechtelijk kind was. Maar er wordt zoveel gezegd.

Dan gaat begint spreker aan een betoog over vier schrijvers die in ieder geval één buitenechtelijk kind hadden. Hij begint met Mary Wollstonecraft, die ook in een boek van Claire Tomlin voorkomt. Zij wordt beschouwd als een eerste feministe.

Ze heeft een moeilijke jeugd vanwege een ambitieuze vader en een vervelende broer. Nergens is ze echt

succesvol in. Tot ze in 1787 analiste wordt van *The Review* en ze na verloop van tijd ook recensies schrijft. Waarna ze verliefd wordt op een Brits-Italiaanse schilder en spoor-slags naar Frankrijk vertrekt om nog iets van de revolutie mee te maken. Hier ontmoet ze een Amerikaan waar zij een buitenechtelijk kind mee heeft en meteen naar Zweden vertrekt waar zij uit zee wordt gered en brieven begint te schrijven. Daarna sterft zij bij de bevalling van een tweede kind, een dochter, die later *Frankenstein* zal schrijven.

Spreker vervolgt met Willem Bilderdijk; een hyperintelligent man die erg godsdienstig was en zich ook nog eens als een man achter het Koningshuis schaarde. Hij trouwt maar vindt dat geen succes hoewel hij toch vijf kinderen had. Zo heeft een ieder een eigen uitleg over succes.

Hij vertrekt naar Londen en geeft daar succesvol les, wordt verliefd en verwekt een zoon buiten de echt. In 1806 komt hij weer terug naar Nederland maar moet genoegen nemen met een laag baantje, waarop er een kruitschip ontploft en hij van Leiden naar Haarlem gaat. Klok vraagt zich af of zijn graf wellicht in de St. Bavo is te vinden.

Dan gaat het over Jacob van Lennep. Spreker noemt hem een bezielde schavuit, intelligent en ook nog eens een enorm arbeidsethos. Erg maatschappelijk betrokken maar ook een zogenaamde rokkenjager. Op het moment dat hij oude adel trouwde

had hij al een buitenechtelijk kind, maar bij wie weten wij niet. Was dat iemand uit de eigen stand van Van Lennep geweest, dan had dat problemen kunnen geven.

Dan wordt Van Lennep onrustig en gaat er vandoor met ene juffrouw Ringeling, maar wordt door zijn vader onderschept in Rotterdam, terwijl de boot naar Engeland al onder stoom lag. Hij wordt teruggeleid naar zijn eigen vrouw, maar neemt er na verloop van tijd een bakkersvrouw bij, waarbij hij vier kinderen verwekt. Iemand uit een lagere stand dus, iets wat niet tot problemen leidde. Spreker sluit dit gedeelte af met de opmerking dat Van Lennep een buiten had met de naam Woestduin. Een naam die niet uit de lucht lijkt gevallen.

Tot slot noemt Klok de naam van Gerrit van der Linde. Een begaafde theologiestudent. Hij verwekt eerst een kind bij een dienstmeisje en probeert het daarna ook bij de vrouw van zijn professor. Maar dat komt uit en Van der Linde is daarna kansloos om een functie als dominee te krijgen en vertrekt samen met Van Lennep naar Engeland. Hij wordt niet door zijn vader onderschept want die is armlastig en heeft wel wat anders aan het hoofd. Hij gaat in het onderwijs en neemt een school over in Islington en daarna nog een school. Van der Linde schrijft daarom onder het pseudoniem De Schoolmeester.

Spreker sluit af met de opmerking dat niemand iets menselijks vreemd

is en dat een buitenechtelijk kind bij een lagere stand geen probleem was maar binnen dezelfde stand wel.

Vervolgens spreekt mevrouw Ann de Groot-May.

“The Court of Chancery is central to the fog and despair enshrouding many of the characters,” zo stelt zij. *“It sucks its victims in, chews them up and then spits them out.”* The Court of Chancery, zoals Dickens beschrijft, *“was established during the Norman period as the Curia Regis or Kings Council. Chancery dealt with everything and was created to supply an enormous staff to the Lord Chancellor and be essential to four offices, a Home Office, a Foreign Office, a Secretarial Bureau and a Ministry of Justice.”*

In the reign of Edward III it moved to its new address, at Westminster Hall, where it sat almost continually, gathering fog over the centuries, until its dissolution in the 1870's. By the Victorian age,

some small reforms had been enacted but many of the problems with the Court were extemporaneous from the time of Elizabeth I. In 1833 the jurisdiction of the post of Master of the Rolls was expanded to include hearing any and all cases. This is the pe-

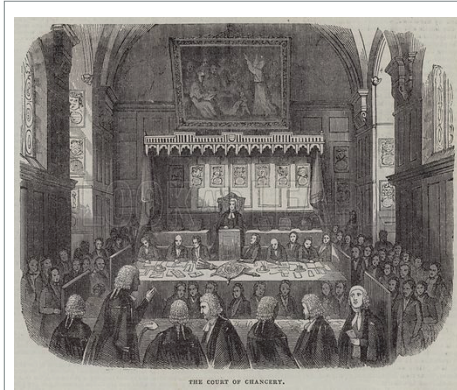
riod that some scholars have identified as the setting of *Bleak House*.

The commonly held truth that “where there is a will there is a relative” is central to *Bleak House*. And something that John Jarndyce was only too aware of. Most of the characters, Richard, Ada, Hester, Miss Flyte, etc. are at some point victims of, or potential victims of a society that makes secure financial remuneration difficult. As Dickens knew all too well from personal experience, his family like so many of those in his books was rescued from poverty by a bequest of a relative.

Spreekster sluit af met de opmerking dat: *“by using the might of this great panoramic novel to shine a powerful*

light into the dark murky corners of Chancery, Dickens helped to change the collective stagnation of attitude toward institutions once considered unchangeable.

Thus changing the fortunes of the Poor Relations, which every fami-

Court of Chancery

ly seemed to have”

Als laatste spreker is daar mevrouw Christine Willemsen.

Rockingham Castle stond model voor *Chesney Wold*. Het was het verblijf van de familie Watson. Dickens was regelmatig te gast bij hen. Hij had

een hechte vriendschap met vooral Levinia. Haar man Richard was MP, maar overleed al jong.

Het kasteel, nabij gelegen dorpje en de herberg (*The Dedlock Arms*) voldoen aan de beschrijving die Dickens geeft in *Bleak House*. Spreekster vertoont ons lichtbeelden als bewijs. Ook van de zogenaamde *Elephant Edge*, dat model stond voor de *Ghost Walk* in het boek. Vermoedelijk heeft Dickens het gegeven dat ene Sir Lewis Watson daar een vrouw verwondde gebruikt als inspiratie voor

het boek, Mrs. Rouncewell. Er hing ook echt een briefje op de keukendeur waarop stond dat men zonder toestemming niet mocht binnentreden. De zoon van Mrs. Rouncewell, de ondernemer, staat model voor de nieuw tijd. Dan de vraag, heeft Chesney Wold Lady Dedlock gevormd, gemaakt tot wat zij is. Dickens beschrijft haar eerst als erg decadent, met een imago dat de wereld van haar verwacht. Ze is opgesloten in haarzelf en straalt een enorme verveling uit. Ook wel een

Rockingham Castle

de *Ghost Walk*. Waarna wij het interieur te zien krijgen en ook nog het torentje van Tulkinghorn. Mevrouw Willemsen vindt dat Dickens in het boek wel een erg negatieve beschrijving geeft van het pand en de omgeving. Het is erg "*doom and gloom*". Veel schaduw en regen en weinig invallend zonlicht.

De huishoudster, Mrs. Champion, stond model voor de huishoudster in

beetje zoals Dickens Chesney Wold omschrijft. Er zit iets doodlopend in haar naam. Ze gelooft uiteindelijk niet in de vergeving door haar man, maar die doet dat juist wel.

Spreekster sluit af met een opmerking over de decadente neven en nichten van Sir Leicester Dedlock: het is wie je kent, niet wie je bent.

Gezien de tijd verschuift de president vragen en opmerkingen naar het

diner

Waarna wij overgaan tot de borrel en vervolgens het diner.

Bij ontstentenis van de president is de heer Kooiman, ooit een verdienstelijk penningmeester bij ons, tafelpraeses. Bij de soep al opent hij de schermutselingen door de heer Klok te vragen of die denkt dat een buitenechtelijk kind ook sporen nalaat in het werk van een schrijver.

De heer Klok meent dat dit mooi zou zijn.

De heer Louridtz ziet graag een sensationele afwijkende levenswandel bij een auteur.

Volgens de heer Waaifoort houdt een buitenechtelijke nazaat vaak van alles tegen als het om het verkrijgen van openheid van zaken gaat. Hij noemt ook nog eens Simon Carmiggelt als de vaakst gehuwde man.

Waarop mevrouw Bouman het heeft over hypocrisie maar of zijn nu Kooiman, Carmiggelt of de ober bedoeld wordt niet duidelijk.

Waarna de heer Klok, die nog steeds met de eerste vraag bezig is, stelt dat Thomas Hardy veel kritiek kreeg over zijn roman *Jude the Obscure*, en wel over de liefdesrelatie daarin.

Hij spreekt over de moderne tijd als een Revival van het moraal.

Mevrouw Willemsen meent dat dit wel eens tijd werd.

De heer Kooiman vraagt zich af waarom *Bleak House*, als enige roman van Dickens, in zowel de eerste als de derde persoon is geschreven. Daarop citeert hij (of iemand anders,

de chaos is inmiddels compleet) een Japanner die in *The Dickensian* heeft gesteld dat het is alsof hij het samen met iemand anders schreef; zoals hij dat wel eens met Kerstverhalen deed.

De heer De Groot noemt hier de naam van Wilkie Collins.

De heer Waaifoort vindt dat door de rol van Esther er meer aandacht voor de vrouw kwam.

Mevrouw Flim was naar Londen getogen en had, met *Sketches by Boz* in de hand, een blauw bordje aan de muur gezien waaruit maar weer eens bleek dat alle figuren in het werk van Dickens ook echt bestaan hebben; net als Sherlock Holmes maar die was niet thuis die dag.

Waarop de heer Kooiman het tafelgesprek weer eens aanjaagt (dit is echt de laatste keer dat wij hem hiervoor vragen, maar dit terzijde) en de traditie van de examen voor nieuwe leden ter discussie stelt.

De heer Louridtz herinnert zich plots een artikel in dagblad *De Tijd* waarin verbazing werd uitgesproken over het examen. Maar *De Tijd* bestaat niet meer en wij nog wel.

Mevrouw Flim vraagt hoe men zich voelt tijdens het examen, is het niet te studentikoos?

Dan komt er een storm van emotie los want verschillende leden blijken nog maar onlangs hun therapie te hebben afgerond en nu wordt alles weer losgewoeld.

De heer Klok herinnert zich dat hij slaagde omdat hij het verkeerde antwoord gaf en de heer Waaifoort weet

nog dat men maar bleef doorvragen, tot in de trein naar huis toe.

De secretaris weet nog te melden dat de Britten er op rekenen dat het examen gehandhaafd blijft omdat zij dat een uiting van excentriciteit vinden die hen zelfs te ver gaat.

Waarna de tafelpraeses de bijeenkomst besluit met te stellen dat het zo wel mooi is geweest.

Immortal Memory toast, uitgesproken op 16 december 2017

Klaas Drenth

I feel honoured that, in a minute, I may invite you to propose a toast together to the immortal memory of Charles Dickens. While I was thinking of this toast and, in particular, of the term immortal I wondered why immortal? What makes the memory of Charles Dickens immortal? Why do we propose this sincere toast, 147 years after his death? While I asked myself this question, an expression of Malamud, the author, came to my mind. The past is a foreign country. But then: How foreign is the past of our beloved author? How far is it apart from the world in which we live now? Language is our greatest

bond with the past. Everything disappears, but words keep their vitality and strength. Literature is often seen as something extra, but it is not. All books are necessary additions to reality. Observations of a world that sometimes fails. And reading about, and thus seeing the world Charles Dickens tells us about, makes it clear to us, that he had an eye for the victims of real life of his time. Men, women, often children, trodden down by fate. Charles Dickens wanted to touch the readers' hearts and move them. His own youth had been a hard school to him. A hard school which had not embittered him as a writer, but which showed him the way to his mission as a writer. Back to the question I raised earlier. Why immortal memory of Charles Dickens? Because of the compass he reaches us. Have an eye for the oppressed. Recognize humanity in others, breaking down the walls within ourselves and seeing mutual dependence as a sign of strength instead of weakness. Civilization is the common ability to

remember. The past is a foreign country? Yes, but, fortunately, what remains is the world of the writer and his morality. And that still is the compass he reaches us in a hardening world.

The history of the novel is a history of human liberation. By identifying us with someone else, by using our imagination, to shake off our own identity, we free ourselves and we are able to place ourselves in the lives of our fellow-men. This is a vision of life that is immortal. A vision, offered to us by Charles Dickens. An that is why I invite you for a toast to the immortal memory of Charles Dickens.

Verslag van de 257ste vergadering van The Dickens Fellowship Haarlem Branch op 15 september 2018

Pieter de Groot

In een betoverend *Kraantje Lek* verzamelden zich 25 leden. De president is uitgelaten, hij vraagt de secretaris om een overweldigende opkomst te noteren.

De secretaris houdt een exemplaar van het *Haarlems Dagblad* omhoog waarin een interview met hem staat over de Haarlem Branch. Zijn foto is aanzienlijk groter dan de tekst, wat iets zegt over waar hij nu echt belang aan hecht.

Hij wijst ons verder op de aanwezigheid van mevrouw Emmy Strik, die uit het verre Deventer is overgekomen. Onlangs heeft zij aldaar een museum geopend. Secretaris en penningmeester zijn al langs geweest en keken de ogen uit. Open

iedere zaterdag van 12.00 tot 16.00.

Dan is hij benaderd door uitgeverij Athenaeum die op 9 oktober een nieuwe vertaling van *Our Mutual Friend* heeft gepubliceerd. Meer informatie hierover staat op onze website. Ook op onze website een link naar de digitale uitgave van het complete werk van Dickens. Voor als u iets wilt opzoeken om ergens indruk te maken.

Tot slot meldt hij dat er vandaag weer boeken te koop voor slechts één euro per stuk. De goede doelen wachten in spanning af.

De penningmeester zwijgt veelbetekenend.

Dat doet de editor niet, want hij kondigt aan dat er tijdens de kerstbijeenkomst een nieuwe *Dutch Dickensian* verkrijgbaar zal zijn. Een thema-nummer, maar welk thema, dat is geheim.

Dan geeft de president het woord aan de sprekers die al eerder met hun presentatie in Amerika zijn geweest en dus iets belangrijks te vertellen hebben aan ons.

Mevrouw Flim spreekt over de lezingen die Dickens gaf in Amerika. Er was toen sprake van een koudegolf en Dickens was dan ook verkouden en voelde zich ziek. Toch trad hij 78 keer op. Ook in Engeland, Schotland en Ierland hield hij lezingen, de laatste lezing stond aangekondigd voor 15 maart 1870.

Een mevrouw Kate Field maakte in die tijd pentekeningen van Dickens tijdens het houden van zijn

lezingen. Dickens heeft drie managers gehad, de bekendste daarvan was George Dolby (1866-1870); die organiseerde 242 lezingen.

De heer Kok vervolgt met in-

Charles Dickens en George Dolby

formatie over de toverlantaarn. Dit fenomeen blijkt al 350 jaar oud te zijn. Hij en mevrouw Flim legden eens de hand op een flink aantal platen met afbeeldingen uit het werk van Dickens en daarmee begonnen zij voorstellingen te geven, met een eigen introductie, geschreven door mevrouw Flim. Zelf las hij de verbindende teksten.

Spreker stelt dat er maar weinig in de literatuur bekend is over de relatie van Dickens en de toverlantaarn. Wij mogen dan wel belezen zijn wat betreft het werk van Dickens maar

weinig kunnen aanwijzen waar de toverlantaarn wordt genoemd.

Dat Dickens wel bekend was met het fenomeen blijkt uit een brief van 30 augustus 1846 aan Forster. Wij krijgen hier een afbeelding van te zien.

Lang geleden al, zo stelt Kok, trokken Walen uit Luik met een tas vol glazen platen en een toverlantaarn op hun rug, langs de huizen om voorstellingen te geven.

Hierna krijgen we stukjes uit het werk van Dickens te horen die met de toverlantaarn te maken hebben, en inderdaad Dickens gebruikt regelmatig vergelijkingen en hier en daar spreekt hij ook de "taal" van de lantaarnisten. Het woord "dissolve" behoort tot die taal en komt vaak voor in zijn werk. Zo hebben we weer iets om op te letten als we Dickens lezen.

De burens van de Dickens familie, toen die in Chatham verbleef, hadden een toverlantaarn en regelmatig ging de jonge Charles daar kijken. Hij kende de toverlantaarn dus heel goed maar spreker vraagt zich af of hij die zelf ook bediende. Dat blijkt zo te zijn want zijn dochter Mamie schrijft ergens in een brief dat niemand er zo goed mee om kon gaan als haar vader.

Spreker gaat dan nog verder over de zogenaamde *Phantasmagoria*, een soort horror show, de Thanmatrope, die functioneerde met ronddraaiende plaatjes en de Kaleidoscoop, die Dickens in de *Sketches by Boz*

noemt. Zelf had Dickens ook nog twee stereoscopen in bezit.

Kok noemt dan nog Christiaan Huygens als uitvinder van de toverlantaarn. Leden die goed bij kas zaten voor het eurogeld tijdperk kennen zijn afbeelding nog van het 25 gulden biljet.

Hij sluit zijn gedeelte af met de opmerking dat Serge Eisenstein (inderdaad, van die beruchte trappenscene) ooit aangaf veel geleerd te hebben van hoe Dickens zijn werk structureerde.

Waarna mevrouw Flim weer verder gaat en vertelt dat zij nog steeds nieuwe platen kopen waardoor er ieder jaar weer nieuwe voorstellingen kunnen worden gegeven. Veelal zijn er van hetzelfde verhaal verschillende versies aan platen. De prijzen kunnen behoorlijk oplopen, mede omdat er verzamelaars bestaan die bereidt zijn flink in de spreekwoordelijke buidel te tasten. Zo doende is er sprake van een controverse tussen de lantaarnisten (zie die de voorstellingen geven) en de verzamelaars (die de platen in een laadje stoppen).

Hierna krijgen wij informatie over de Magic Lantarn Societies in de UK en in US/ Canada.

Zij rondt af met de mededeling dat tijdens de lopende tentoonstelling in het Dickens Museum, "*Dickens, Man of Science*", er ook voorstellingen worden gegeven met de toverlantaarn. En mochten de heer Kok en mevrouw Flim er ooit mee op-

houden, dan gaat hun hele collectie naar het Dickens Museum.

Waarna er vragen en opmerkingen zijn.

De heer van der Wall vraagt of die tentoonstelling de moeite van het bezoeken waard is. Niemand van ons blijkt er al geweest te zijn, maar niemand durft nee te roepen, dus is het ja.

De heer Van Kessel wijst er op dat volgens hem, en de heer Blotton, ene Kircher de uitvinder van de toverlantaarn is. De heer Kok glimlacht; de oude fout antwoordt hij. Natuurlijk lag het eerste initiatief bij Kircher, maar Huygens bracht de lenzen in en toen werd het pas echt wat.

Waarna wij overgaan tot de borrel en vervolgens het diner.

Ditmaal opent de secretaris de vijandigheden en meent te weten dat het verhaal over Gabriel Grub, in de *Pickwick Papers*, gebaseerd is op een overlevering uit Holland.

Homerisch gelach is zijn deel, hij blijkt te veel naar Dr. De Jong te hebben geluisterd.

De president kent het verhaal van Gabriel Grub niet. De leeskring waarin hij opgroeide stond onder de snoeiharde leiding van een van de gebroeders Beek en die sloegen de losse verhalen in de Pickwick altijd over. Vandaar dat men in de wachtkamer van tandartsen altijd bladen vindt waaruit bladzijden zijn verwijderd.

Mevrouw Drost vraagt naar de cartoonist Thomas Nast die indertijd

Abraham Lincoln aan de verkiezingswinst zou hebben geholpen.

Dat klopt wel volgens mevrouw Flim. Zijn cartoons sloegen aan bij de mensen waarna wij verder gaan

op af of wij ons kandidaat moeten stellen om de Annual Conference in 2021 te organiseren. Het wordt stil, maar zij is de penningmeester en misschien zit er wel meer in de kas

Het Charles Dickens-kabinet in Deventer

over de macht van afbeeldingen.

De president stelt zelfs dat zonder plaatjes de verhalen minder interessant lijken te zijn.

De heer Kooiman herinnert zich een boekenveiling uit het verleden waarin een boek door de toenmalige president de heer Ferdinandusse werd aangeprezen omdat er geen plaatjes instonden. Die zouden maar afleiden van de tekst. Ferdinandusse, die deze avond lijfelijk aanwezig is, krijgt verwijtende blikken naar zich geworpen en achterin de zaal roept iemand zelfs wat. Maar dat doen ze nu eenmaal altijd, achter in een zaal.

Mevrouw Drost vraagt zich hard-

dan wij denken.

De heer Klok vindt het alleen haalbaar als wij dan allen naar Dordrecht trekken om het beeld van Ari Scheffer te bewonderen. Verder blijft het stil.

Waarop de heer Westerhof schielijk een artikel uitdeelt over het falende Britse rechtssysteem.

Waarna de president de bijeenkomst besluit met de mededeling dat de boekverkoop ten gunste van de wezen 15 euro heeft opgeleverd. Hier en daar klinkt aarzelend applaus, maar dit verstomt al snel en een ieder sluipt beschaamd weg.

OVER DE AUTEURS:

Ton Dorrestein (1945) werd geboren in Noord-Scharwoude en groeide op in Alkmaar. Hij begon vanaf zijn dertiende jaar Dickens te lezen. Zijn favoriete karakters in die tijd waren Alfred Jingle en Tony Weller. Hij deed Gymnasium alpha aan het Petrus Canisius College in Alkmaar. Zijn scriptie aan het eind van zijn studie MO-B handelde over “*Dehumanization in Dickens's Dark Novel*”. Hij was van 1967 tot 2006 leraar Engels in het middelbaar onderwijs in Rotterdam-Zuid en in Castricum.

Klaas Drenth volgde de onderwijzersopleiding aan de Rijkskweekschool in Groningen en behaalde daar ook de Hoofdakte. Aan de RUG studeerde hij vervolgens Nederlands. Hij studeerde af op de poëzie van J.C. Bloem. Hij gaf les aan het Werkman College en aan het Praedinius Gymnasium, beide in Groningen. Zijn tweede beroep is jazzmuzikant. Hij is drummer en speelt in verschillende jazzorkesten. Via zijn boezemvriend Henk Muda werd hij lid van The Dickens Fellowship.

Kees Klok is geboren en getogen in Dordrecht, waar hij nog steeds woont. Hij is historicus, dichter/schrijver en literair vertaler. Hij volgde de Gemeentelijke Pedagogische Akademie in zijn geboortestad en studeerde vervolgens af in de Contemporaine Geschiedenis aan de Universiteit Utrecht. Hij is gespecialiseerd in de geschiedenis van het moderne Griekenland & Cyprus. Hij was docent geschiedenis in het Dordtse voorgezet onderwijs. Sinds 1976 is hij lid van The Dickens Fellowship.

Thijs Waaifoort (1949) is geboren in Dordrecht. Vanaf ongeveer 11 jaar begon hij met het lezen van werken van Godfried Bomans. Door Bomans werd hij in kennis gebracht met o.a. Francois Haverschmidt, De Schoolmeester, Jacob van Lennep en Charles Dickens. In 1972 werd hij lid van de Dordtse Leeskring en van de Haarlem Branch van The Dickens Fellowship. Hij introduceerde Kees Klok bij de Leeskring / Haarlem Branch.

Ernst van der Wall (1947) studeerde geneeskunde in Groningen en volgde een opleiding cardiologie aan het AZVU. In 1984/1985 was hij Associate Professor Cardiology Yale University, New Haven, Connecticut, USA. In 1986 werd hij Universitair Hoofddocent LUMC (Leids Universitair Medisch Centrum. Van 1998 tot 2012 was hij hoogleraar cardiologie LUMC. Sinds 2012 is hij met emeritaat. Sinds 1980 is hij lid van The Dickens Fellowship.

Christine Willemsen (1962) is geboren en woonachtig in Haarlem. Haar officiële beroep is reisadviseuse / IATA medewerkster. Ze doet vrijwilligerswerk bij Haarlemse musea. Ze reist graag door de geschiedenis, vooral de 18e en 19e eeuw, bij voorkeur in Engeland. Ze is in 2000 lid geworden van The Dickens Fellowship na het lezen van “*Dickens, Waar zijn uw spoken?*” van Godfried Bomans.